Mustaqil gazeta
HURRIYAT
1996-yil dekabrdan chiqa boshlagan
№27 (281) 2002-yil 10-iyul

"Ҳуррият" сизники,
Сиз ҲУРРИЯТники бўлинг!

Газетамизга обуна давом этмоқда.
Нашр кўрсаткичимиз:
Якка обуначилар учун — 233, ташкилотлар учун — 234.

Фармон

МАТБУОТИМИЗ ИСТИҚБОЛИНИ КЎЗЛАБ

Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов "Матбуот ва ахборот соҳасида бошқарувни такомиллаштириш тўғрисида"ги фармонга имзо чекди.

Унда Давлат Матбуот қўмитасини Ўзбекистон Республикаси Матбуот ва ахборот агентлиги этиб қайта ташкил этиш кўзда тутилган.

Ушбу янги тузилманинг асосий вазифалари сифатида - ОАВнинг мустақил фаолиятига доир конституциявий ҳуқуқлар ва қонунчиликнинг сўзсиз бажарилиши, сўз ва матбуот эркинлиги кафолатларининг таъминланиши мониторингини олиб бориш, фуқароларнинг ахборотга бўлган талаб ва эҳтиёжларини янада тўлиқроқ қондириш, ОАВ, ноширлик ҳамда матбаачиликни ривожлантиришга кўмаклашиш, бу борада давлат сиёсатини олиб бориш, ноширлик фаолиятини лицензиялашни ташкил қилиш ва бошқалар юклатилган.

Матбуот соҳасидаги қонунлар бузилган тақдирда агентликка ҳокимият органлари, хўжалик юритувчи субъектлар, мансабдор шахсларга белгиланган тартибда қарорлар (тақдимномалар) юбориш ҳуқуқи берилган ва уларнинг ижроси мажбурийлиги таъкидланган.

Агентлик ОАВ ва нашриётлар қонунларни бузган тақдирда рўйхатга олиш тўғрисидаги гувоҳномалар, лицензиялар амал қилиш муддатини энди илгаригидек тўғридан тўғри эмас, балки суд орқали тўхтатишга ҳақли экани таъкидланиши ушбу фармоннинг энг ижобий жиҳатларидан биридир.

Фармонда шунингдек, Матбуот ва ахборот агентлигига цензура, таҳрир қилиш, тақиқлаш ҳамда оммавий ахборот воситалари фаолиятига ўзгача тарзда ғайриқонуний аралашиш қатъиян ман этилиши қайд қилинган.

Куни кеча Вазирлар Маҳкамаси ушбу Фармонни ижро этиш юзасидан қарор ҳам қабул қилди.

БЎЁҚЛАРДА ҚАЛБ ИФОДАСИ

Кўпинча ота-оналардан: "Менинг фарзандим ҳеч нимага қизиқмайди. Ким бўлишини ҳам айтмайди, нима хоҳлашини ҳам билмайман" деган гап-сўзларни эшитишга тўғри келади.

Лекин фарзандининг қўлига бир қучоқ бўёқ ва бир нечтагина қоғоз берган ота-она, унинг қалбида қандай орзулари борлигини, дунёни қандай кўргиси келаётганини билса бўлади.

Донишмандлардан бири айтганидек: "Фақат болаларгина бу дунёни бор гўзаллиги билан англайдилар. Бунга сабаб — уларнинг покиза қалбларидир".

Ўзбекистон Бадиий Академиясининг кўргазмалар залида Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Аҳолишунослик жамғармаси томонидан ўтказилаётган халқаро Болалар плакатлари танлови бўлиб ўтди. Бу ерга ташриф буюрганлар болалар чизган асарлар орқали яна бир бор атрофимиздаги оламнинг нақадар гўзал ва мафтункор эканини ҳис қилдилар. Уларни сиз ҳам кузатинг-а: мовий осмон нақадар баланд... Уларда кўкдаги қуёшнинг нурлари жилвагар, дарахтлар баланд-баланд. Болалар чиройли кўйлакларини кийиб, ота-оналари билан байрамга отланишган. Шу билан бирга бу суратларда биз катталар илғамаган, фурсатимиз етмаслиги, эҳтимол бепарволигимиз боис қувонч ва бахтдан бебаҳра яшаётган инсонлар ҳаёти ҳам акс этган.

"Аҳоли қатламлари, қашшоқлик ва ривожланиш" мавзуида ўтказилган ушбу халқаро танловда мамлакатимизда яшаётган 6 ёшдан 19 ёшгача бўлган 300 дан ортиқ болалар ўз асарлари билан иштирок этишди. Танлов Ўзбекистон аҳолисининг турли қатламларини ер юзида қашшоқлик даражасини камайтириш ва дунё аҳолиси ҳаётини яхшилашда фаол иштирок этишга жалб этиш мақсадида ўтказилганини ҳам таъкидлаб ўтиш лозим.

Фарзандларимизнинг суратларида бадавлат бўлишига қарамай, ночорроқ қўшнисига ёрдам қўлини чўзишни истамайдиган бағритош одамлар ҳам, билиб-билмай гиёҳвандлик кўчасига кириб қолаётган ўсмирлар ҳам, фарзандларига китоб-дафтар олиб бериш ўрнига ичкиликка берилиб кетган бемеҳр инсонларнинг қиёфаси ҳам бор.

Танловга келган суратларнинг энг яхшиларини танлашнинг ўзи бўлмади. Таниқли санъатшунослар, рассомлар, мураббийлар бир неча кун давомида беш тоифа бўйича энг яхши суратларни аниқлашди. Ахир, биринчи ўринни олган суратлар Нью-Йоркда бўлиб ўтадиган халқаро танловга юборилади-да.

Илмира РАҲМАТУЛЛАЕВА.

УШБУ СОНДА:

ЁПИҚЛИК ҚОЗОН ЁПИҚЛИГИЧА ҚОЛАДИМИ?
...ВАЖЛАР ТАСДИҚЛАНМАДИ! 2
ИНТЕРНЕТ ЕТАКЛАБ КЕЛГАН ХАВФ 3

ҚЎШИҚ ЮРАКДА БЎЛАДИ
САНАМЛАР «SANAM»и

«ҲУРРИЯТ» ИМТИҲОНИ 4

Муносабат

ЗАМОН ЎЗГАРМОҚДА. БИЗ-ЧИ?

Журналистикамизнинг бугунги ҳолати хусусида айрим мулоҳазалар

"...Ютуқни — ютуқ, камчиликни — камчилик, жиноятни — жиноят, хиёнатни — хиёнат, деб ҳамма нарсани ўз номи билан аташ — том маънодаги демократик жамият матбуотининг ҳақиқий қиёфасини белгилаб беради".

Президентимиз И.Каримовнинг Матбуот ва оммавий ахборот воситалари ходимларига касб байрами муносабати билан йўллаган табригидан олинган ушбу сўзлар мағзини чақиб, холисаниллоҳ айтадиган бўлсак, биз ҳали ҳамма нарсани ўз номи билан аташ даражасигача, афсуски, эриша олганимиз йўқ.

Яқин-яқинларгача, аниқроғи жорий йилнинг май ойи ўрталаригача журналистларимиз учун ўз журъатсизликларини оқлашга асос ҳам, баҳона ҳам бор эди. Чунки ана шу вақтгача чоп этишга мўлжалланган барча материаллар олдиндан ОАВда давлат сирларини сақлаш инспекцияси деб аталган идора ходимлари қўлидан ўтиб, кейин босиб чиқариларди. Бундай шароит табиатан қўрқоқ, бировга яхши кўриниш учун тилёғламалик қилувчи касбдошларимизга, масъулиятни бўйнига олишдан ҳадиксировчи бош муҳаррирларга анча қулай эди. Ҳар гал газетада берилаётган материалларнинг саёзлиги ҳақида гап кетганда, улар "нима ҳам қила олардиқ, ўтказишмаяпти", деган баҳона билан қутулишарди. Хўш, энди-чи?

Марказий ва маҳаллий матбуотни кузатиб борар эканмиз, ўтган икки ойга яқин вақт мобайнида кескин ўзгариш юз берди, деб айтолмаймиз. Ваҳоланки, юқорида номи тилга олинган идора фаолиятининг тўхталиши улкан, айтиш мумкинки, мамлакатимизда сўз эркинлигини таъминлаш борасида инқилобий аҳамиятга эга воқеа сифатида қабул қилиниши керак эди. Не ажабки, айрим касбдошларимиз буни ё сезмади ёки ҳанузгача ўзини сезмасликка олиб юрипти. Ҳа, шундай. Нега бўлмаса матбуотда, радио ва телевидениеда мавжуд муаммолар очиқ кўтарилган танқидий-таҳлилий материалларнинг сони жиддий кўпаймади? Юртбошимизнинг ўзи "қанча-қанча одамларимизнинг норозилигини уйғотаётган, жамиятимизни орқага тортаётган муаммо ва нуқсонлар, йўл қўйилаётган камчилик ва хатолар мавжудлиги ҳақида гапириш ортиқча бўлмайди", деб турган бир пайтда нега биз жиммиз, лоқайдмиз, серандишамиз?

Бу ва шу каби саволларни касбдошлар учрашиб қолганда бир-биримизга бераяпмиз. Жамиятимизнинг илғор вакиллари эса ўша саволларни бизга таъна тарзида баён қилишмоқда.

Турли қарашлар, ўзаро қарама-қарши бўлган фикрлар оммавий ахборот воситаларидан ўзига ўрин топмаётганлигининг сабабларидан бири, — деб таъкидлади ўз табригида Президентимиз И.Каримов, — "оёғимизда кишан бўлиб турган, ҳали-вери ўз кучини сақлаб келаётган эскича қарашлардир".

Матбуотнинг ўрни ва ролига шундай эскича қараш оқибатида "бу ҳақда гапирсам, бирор нима чиқиб қолмасмикан?", "бу билан бошим яна ғавғога тушиб қолмайдими?" каби гумону ҳадиксирашлар айрим журналист ва бош муҳаррирларни аввалгидан ҳам кўпроқ эҳтиёткорона иш юритишга ундамоқда. Ушбу нашрларнинг муассислари бўлган вазирлигу қўмиталар, турли даражадаги ҳокимликлардан ҳам "якка мафкура ҳукм сурган мустабид тизимнинг қон-қонимизга сингиб кетган асорат ва таъсирлари" тўла йўқолиб кетган эмас. Буни биз, айниқса, маҳаллий нашрлар мисолида яққол кўришимиз мумкин.

Кўпчилик томонидан маҳаллий ҳокимият органлари бюллетенлари сифатида талқин этилаётган газеталарда кейинги икки ой давомида янгиланиш томон бирор-бир амалий қадам ташландими? Ўзи авваллари ҳам ОАВда давлат сирларини сақлаш инспекциясининг марказдагига нисбатан, маҳаллий матбуотга муносабати юмшоқроқ эди. Ҳар ҳолда, ўз тажрибамдан келиб чиқиб айта оламанки, маҳаллий газетада тўласинча чиққан мақоланинг у ёғ-бу ёғи марказда "қайчиланар" эди. Нисбатан эркин шароитда ҳам вилоят, туман, шаҳар газеталари ҳақиқат ва адолат минбарига айланмаганлари фақат журналистларда жасорат етишмаслиги билан эмас, ўша ҳудуд раҳбарларининг эскича қарашлари билан чамбарчас боғлиқ эди. Яъни улар журналистларга "ўз" ҳудудида фақат ижобий ўзгаришлар, ютуқлар ҳақида гапириш лозимлигини уқтиради. Назорат қилувчи бир идора тугатилганлиги билан бошқаси — муассис ҳали эскича ҳолатида сақланиб келмоқда. У ўша вақтда ҳам жойларда асосий назоратчи эди.

Албатта, эртасигаёқ аҳвол ўзгаради, деб ўйлаш хомхаёллик бўларди. Шунга қарамасдан, "Моҳият", "Время и мы" каби нашрлардаги дадилликни сезмаслик нохолисликдан ўзга нарса эмас. Улар бундан олдин қайтарилган мақолаларни чоп этиб, замон ўзгарганлигини бошқаларга намойиш этишда жонбозлик кўрсатишмоқда.

Ҳозирги шароитда ОАВ ўз олдида турган вазифаларни бажариши учун қандай йўл тутмоғи лозим? Бошқача қилиб айтганда, улар эркинлигининг омиллари нимада? Ривожланган мамлакатлар ОАВ аҳволини таҳлил қилиш асосида бу саволларга қуйидагича жавоб қайтариш мумкин.

Суд ва матбуот эркинлигининг ва умуман ҳар қандай демократиянинг асосини қонун устуворлиги ташкил этади. Барча фуқаро ва ҳамма ташкилотлар ўз фаолиятида фақат қонунга бўйсунадилар. Ҳар қандай шахс — у катта ё кичик амалдорми, оддий фуқароми, бундан қатъи назар оммавий ахборот воситаси ёки журналистни "қуюшқондан чиққан" деб ўйлаб, унга тазйиқ кўрсатишга барча куч ва воситаларни ишга солмайди. У ўз ҳатти-ҳаракатида қонунга бўйсунади ва қонун бузилган деб ҳисоблаганда, судга мурожаат этади.

Сўз эркинлигининг яна бир муҳим омили мустақил суд ҳокимияти деб ҳисобланиши ҳам бежиз эмас. Шу асосда қуйидаги таъкид айни ҳақиқат эканлигига имон келтирмасликнинг иложи йўқ: токи учинчи ҳокимият мустақил бўлмаса, тўртинчи ҳокимиятнинг мустақиллиги хусусида гап бўлиши ҳам мумкин эмас.

Шу муносабат билан, ҳокимият уч бўғинининг бирбиридан мустақиллигининг аҳамиятини алоҳида уқтирмоқ зарур. Ушбу мустақилликни фақатгина улардан бирининг бошқаси ишиға аралашмаслиги сифатида тушунмаслик лозим. Улар бир-бирини назорат қилмоғи, ўзаро масъулиятли бўлмоғи зарур. Бунинг қанчалик муҳимлигининг қуйидаги биргина мисол орқали кўрсатиш мумкин. Ижроия ҳокимиятининг фаолиятини холис танқид қилган журналист таъқибга учраса, уни қонун бўйича суд ҳокимияти ҳимоя қилмоғи зарур. Журналистнинг касбига доир фаолиятини ҳимоя этиш механизмида камчилик ёки инобатга олинмаган ҳолатлар бўлса, мавжуд қонунга ўзгартириш киритиш йўли билан қонун чиқарувчи ҳокимият ўша салбий ҳолатларни бартараф этади.

Чет элда оммавий ахборот воситаларининг аксарияти хусусий эканлиги сўз эркинлигини таъминловчи кучли воситадир. Муассис, масалан, газета таъсис этар экан, у фақат фойда олишни ўйлайди. Кучли рақобат мавжуд бўлган шароитда мақтовлардан иборат мақолалар, ҳукумат ё давлат амалдорлари айтган гапларни улардан сўнг такрорлаш, уларнинг фикрларини айнан келтириш ҳамда нохолис чиқишлар билан муштарийлар эътиборини қозониш ўта мушкул. Аниқроғи, бунинг иложи йўқ. Фақат холисона фикр билдириш билан, давлат ва ҳукумат томонидан қабул қилинаётган қонуну қарорлар ҳар бир фуқарога нима беришини, унинг ҳаётига қандай таъсир кўрсатишини очиб берадиган, бошқарув тизимининг барча бўғинларидаги шаффофликни таъминлай оладиган ўқувчига ўз вақтида ахборот етказишга қодир булган газетагина катта тиражга эга бўлиши ва ўз муассисига кўзланган даромадни келтириши мумкин.

Ана шу омиллар билан бирга эркин сўз устуворлиги давлат ва жамиятдаги мавжуд муаммоларни аниқ кўрсатиб, уларни ҳал этишга ҳисса қўшиб келаётган журналистлар мақсадини аниқ тушунадиган, уларни керакли пайтда ҳимоя қилишга тайёр бўлган куч ҳам бўлиши зарур. Яъни эркинликка, эркин сўзга манфаатдор қатламлар, табақалар, улар фикрининг ифодачилари бўлмиш сиёсий партиялар, жамоат ташкилотлари бўлиши зарур.

Албатта юқорида тилга олинган омилларнинг тўла шаклланиши учун маълум муддат талаб этилади. Бу жараён жамият ва давлат ҳаётининг барча томонларини демократиялаштириш билан бевосита боғлиқ. Ўз навбатида журналистика ушбу жараённи тезлаштиришга, жумладан, жамиятда қонун устуворлигини ўрнатишга, аҳоли ҳуқуқий маданиятини оширишга, сиёсий партиялар ва жамоат ташкилотларининг ишини фаоллаштиришга, жамоат назорати ўрнатиш орқали камчиликларни тугатишга ҳисса қўшиш имкониятига эга.

Демак, сўз эркинлиги учун демократик мамлакатлардаги омиллар қанчалик муҳимлигини англаган ҳолда, "бизда ҳам улар қачон шаклланса, шунда қўрқмасдан чиқишлар қиламан", деб кутмаслик керак. Яъни "олма пиш, оғзимга туш" қабилида иш тутмасдан, ўша шароитни яқинлаштириш учун ўзимиз ҳаракат қилмоғимиз зарур. Ўзимизнинг дадил чиқишларимиз орқали жамиятдаги кўпгина камчилигу нуқсонларни бартараф этиш билан бирга, ўзимизга, биздан кейинги касбдошларимиз авлодига эркин ишлаш учун шароит муҳайё қилишимизни доимо эсда сақлашимиз шарт. Озгина соғлом мулоҳаза юритишга қодир одам ҳам инкор этмаса керак: замон ўзгараяпти, давр шиддат билан янгиланмоқда. Биз-чи? Ўзгараяпмизми, ўзимизда, руҳиятимизда, амалий ҳаракатимизда, янгиланиш, покланиш юз бераяптими?

Соҳада йиғилиб қолган муаммолар ҳақида сўз юритиб, Президентимиз қуйидагиларни таъкидлади: "Яна такрорлаб айтаман, бу масала нафақат матбуот, ахборот ва матбаа соҳаси ходимлари, балки жамиятимизнинг барча қатламларига тааллуқли бўлиб, биринчи галда мутасадди ва раҳбар шахсларнинг энг долзраб вазифасидир".

Сўз ва матбуот эркинлиги омилларининг тезроқ қарор топишида давлатимиз ва парламентимиз (ҳокимият бўғинларининг мустақиллигини амалда таъминлаш, бошқарув тизимида ислоҳотлар ўтказиш, сиёсий партиялар фаоллигини таъминловчи механизмларни жорий этиш ва бошқалар орқали) катта ҳисса қўшиши мумкин. Бунинг вақтсоати етиб келганлигини ҳеч ким инкор этмаса керак.

Тошпўлат РАҲМАТУЛЛАЕВ

Мулоҳаза

МИЛИЦИЯГА ҚОНУН КЕРАК...МИ?

Ҳуқуқий демократик жамиятда ким бўлишингдан қатъи назар қонунларга бўйинсуниб яшашинг керак бўлади. Қандай соҳа, қандай ҳолат ёки қандай тирик жон бўлмасин уларнинг ҳатти-ҳаракати, албатта, қонунлар воситасида тартибга солинади. Тўрт томонингни қонунлар қуршаб олади. Ундан бир қадам ҳам нарига чиқолмайсан. Чиқдингми, ким бўлмагин жавоб берасан. Бунга чидаш қийин, ҳамма ҳам чидайвермайди. Балки шунинг учундир демократик жамиятни ҳамма ҳам хушлайвермайди, балки шунинг учундир уни барпо қилиш осон иш эмас...

Мустақиллик даврида юзлаб қонунлар қабул қилинди. Айтиш жоизки, деярли барча катта-кичик соҳалар ўз қонунларига эга бўлди. Парламентимиз, ҳатто, "Прокуратура тўғрисида"ги қонуннинг янги таҳририни қабул қилишга ҳам улгурди. Суд, солиқ, божхона... фаолиятини тартибга солувчи қонунларимиз амал қила бошлаганига анча бўлди. Лекин шу пайтгача милиция тўғрисида қонун йўқлиги бирмунча ажабланарлидир.

Ана шундан сўнг ўзимизга хос журналистлик суриштирув ўтказдик. Суриштирувларимиздан шу нарса маълум бўлдики, айниқса, оддий хизматдаги милиция ходимлари ўзларига доир қонун бўлишини чин дилдан исташади. Қонунни тайёрлаш ва қабул қилиш осон иш, лекин у катта маблағни талаб қилади, дегувчилар ҳам оз эмас. Айримлар "милиция шу пайтгача қонунсиз ҳам ишлаб келаяпти-ку" деган фикрни билдиришди. Баъзилар эса: "Сизнингча қонунни нима учун қабул қилишимиз керак?" деган акс саволни ҳам ўртага ташлашди. Шуни ҳам айтиб ўтиш жоизки, маълумотларга қараганда милиция тўғрисидаги қонун лойиҳаси шу йилнинг иккинчи ярмида Парламентимизнинг тегишли қўмитаси режасига киритилган. Лекин унинг анчадан буён "сурилиб" келинаётгани ҳам бор гап. Ана шундай гаплардан кейин бу ҳақда хулоса чиқаришга шошилмасликка қарор қилдик. Соддароқ қилиб айтганда, бошқаларнинг ҳам фикр-мулоҳазаларини билгимиз келди.

И. НУСРАТОВ.

Дараклар

ТУРКИЯ ҲУКУМАТИДА ЎЗГАРИШЛАР

Ўтган душанба куни Туркия ҳукуматида тўрт вазир истеъфога чиқди. Ўз вазифаларидан кетганлар орасида ҳозирги ҳукумат раиси Бюлент Эжевитнинг яқин кўмакчиси - бош вазир ўринбосари Ҳусамиддин Ўзкан ҳам бор.

Ушбу истеъфолар сўл демократик партия ҳукумат коалициясида энг йирик ҳамкор позициясини бўшатиб қўйишини англатади. Миллатчи партиялар Эжевитнинг Туркия қонунларини Европа Иттифоқи қонунчилигига мувофиқлаштириш, ўлим жазосини бекор қилиш, курдларга она тилида ўқиш ва телекўрсатувлар кўришни ташкил этиш режасига қаттиқ қаршилик кўрсатишмоқда. Аксига олиб Эжевит май ойидан буён бетоб бўлиб, шифохонада ётибди.

Мухолиф партиялар ҳукумат раиси истеъфосини талаб этаётганларига қарамай, Б.Эжевит бунга кўнмаяпти ва муддатидан олдин сайловлар ўтказилишига рози эмас.

"Сўнгги ҳафталар мобайнида турк лираси 20 фоиз қадрсизлангани, юқоридаги истеъфолардан сўнг энди ҳукумат истеъфоси аниқ бўлиб қолди, деб хабар беради Би-би-си мухбири. - Фақат унинг қачон содир бўлишигина номаълум, холос".

МУЗОКАРАЛАР БОШЛАНДИ

Исроил Ташқи ишлар вазири Шимон Перес Фаластин мухториятининг янги Молия вазири Салом Фойид билан музокаралар ўтказди. Ўтган душанбада содир бўлган бу учрашувда асосан молиявий масалалар, аниқроғи фаластинликлар учун маблағ тўплаш халқаро лойиҳаси муҳокама қилинди.

Бу бир неча ой ичида Исроил ва Фаластин томони ўртасидаги илк расмий музокарадир. Ёсир Арафот Фаластин мухторияти ҳукуматида ўзгаришларни амалга оширишга киришгач, АҚШ Президенти Ж.Буш бу қадамларни ёқлаб фикр билдирди. Ҳатто Исроил Бош вазири Ариэл Шарон ҳам Фаластин раҳбарияти билан учрашувга рози эканини айтган. Бироқ у бу учрашувда тинчликка эришув мавзусини муҳокама этмоқчи эмас.

АҚШ танқидидан сўнг Ё. Арафот Фаластин хавфсизлик кучларини ҳам ислоҳ қилишга киришди. Аммо унинг Фаластин хавфсизлик кучлари раҳбари Жаброил Ражубни ишдан олгани катта норозилик ва кўча тартибсизликларига сабаб бўлди.

Ё.Арафот Фаластин мухторияти раҳбари 2003 йил январда сайланишини эълон қилган.

АФРИКА ИТТИФОҚИ ТУЗИЛДИ

Кечадан бошлаб, Африка бирлиги ташкилоти ўз фаолиятини тўхтатди. 1963 йилдан буён фаолият олиб бораётган ушбу ташкилот ўрнида энди Европа Иттифоқига ўхшаган Африка Иттифоқи ташкилоти тузилди.

Африка Иттифоқига минтақадаги 53 мамлакат аъзо бўлади. Ташкилот ўзига аъзо бўлган давлатлар ҳудудида геноцид ёки ҳарбий жиноятлар содир этилса, уларнинг ички ишларига аралашишга ҳақлидир.

Африка Иттифоқини тузиш таклифи Ливия раҳбари Муаммар Қаззофийга тегишли бўлса-да, унинг илк раиси Жанубий Африка Республикаси президенти Табо Мбеки бўлди.

Африка мамлакатлари раҳбарларининг Жанубий Африка Республикасининг Дурбан шаҳрида бўлиб ўтган учрашувида полковник Муаммар Қаззофий улкан табиий заҳираларга эга бўлган Африка қитъаси дунёнинг ривожланган мамлакатлари, жумладан Европа Иттифоқи билан музокараларда қаттиқ позицияда туриши ҳамда ўзи учун манфаатли келишувларга эришиши зарурлигини таъкидлаган.

«ЙИҒИ ДЕВОРИ» ЙИҒЛАМОҚДА

Ер юзидаги энг қадимий зиёратгоҳлардан бири - Қуддусдаги "Йиғи девори" сўнги кунларда баҳслар мавзусига айланди.

Гап шундаки, яҳудийлар Ибодат тоғи, мусулмонлар Ҳарами Шариф деб эъзозлайдиган ҳудуд деворининг тирқишларидан сув сизиб чиқа бошлади. 19 аср муқаддам Буюк Ирод томонидан қурилган ва римликлар вайрон этган ибодатхона тошлари орасидан илгари сув ҳеч сизмаган эди. Исроилнинг сувсиз минтақада жойлашганидан ташқари, айни ёз чилласида, май ойидан буён бир қатра ёмғир ёғмаган кезда бу жараён жуда ғайритабиий кўринмоқда.

Айрим диндорлар бу улкан ўзгаришларнинг шаҳодат белгиси демоқдалар. Би-би-си мухбири Марк Дафф ушбу хабар ҳақида маълумот берар экан, негадир Исроилдаги мухолиф партия етакчиси Ариэл Шарон 2000 йил сентябрида ҳокимият тепасига келгани, шу ондан Яқин Шарқда зўравонликлар авж олганини эслайди.

Mustaqil gazeta
HURRIYAT

***ТАҲРИРИЯТДАН:** Бухоро вилояти прокуратурасининг матбуотга бўлган муносабати кишида илиқ таассурот уйғотади. Ташаккурки, газетамизда эълон қилинган танқидга ("Раҳбаримиздан нимани ўрганайлик?". "Ҳуррият", 2002 й. 15 май) қонунда кўрсатилган муддатда жавоб йўлланибди. Йўлланган жавоб мазмунича, танқидий мақола алоҳида ўрганилган, қайд этилган ҳолатлар юзасидан мутахассислар иштирокида чуқур ва ҳар томонлама текширишлар ташкил этилган.*

Прокуратура жавобида мақолада кўрсатилган важлар... "тасдиқланмагани сабабли вилоят прокуратураси Ҳ.Тошев ҳаракатларида жиноят аломатлари бўлмагани учун жиноят иши қўзғатишни рад этиш тўғрисида қарор" қабул қилгани айтилган.

Таъкидлаймиз, "Ҳуррият"нинг танқидий мақола босишидан мақсад — бировнинг "бурнини қонатиш", жазолашга чорлаш эмас. Раҳбарлик масъулиятини ҳис этиш, йўл қўйилаётган камчиликлар эртага нечоғли қимматга тушиши, энг муҳими, "Соғлом авлод" масаласи давлат сиёсатининг устивор йўналиши этиб белгиланган бир паллада соғлиқни сақлаш тизими вакилларига нисбатан талаб бир неча бор ортгани, бундай машаққатли, шу баробарида, шарафли касб соҳибларини ҳушёрликка чорлаш, профессионал лаёқати ва ҳалоллигига бир қур эътибор қаратиш эди.

"Ҳуррият" — дуч келган мақола ёхуд ҳавойи гаплар чиқадиган нашр эмас. Сўз масъулияти нечоғли оғир эканини яхши ҳис этамиз. Шунга қарамай "Раҳбаримиздан нимани ўрганайлик?" мақоласи юзасидан келган жавоб бизни андак ҳушёрликка чорлади. Зеро мақола чиққан куни таҳририятга дастлаб миннатдорлик билдириб, сўнгра "менга тазйиқ ўтказишяпти" дея ёрдам сўраб телеграмма йўллаган Р.Камолов вилоят прокуратураси жавоби келган куни бу жавоблар нохолис текширув натижаси экани ҳақида материал келтирди.

Модомики, соғлом танқиддан мақсад — камчиликлар, хатоларни бартараф этиш, жамият мувозанати мўътадиллашувига ҳисса қўшиш экан, Бухоро вилоят прокуратураси жавобига саҳифамиздан ўрин бериш билан бирга, айни шу жавобдан норози томоннинг муносабатини ҳам чоп этишга қарор қилдик.

Юртбошимиз матбуот ва оммавий ахборот воситалари ходимларига яқинда йўллаган табрикларида жамиятимиздаги муаммоларни ечиш учун турфа фикрларга кенг ўрин бериш лозимлигини таъкидлагандилар. Шу боис биз бу масалада Бухоро вилоят Соғлиқни сақлаш бошқармаси ҳамда икки бўғини ихтилофга киришган Соғлиқни сақлаш вазирлиги муносабатини ҳам билишни истардик.

Яна бир гап:Р.Камоловнинг важлари асосан Бухоро шаҳар Ф.Хўжаев туман прокуратураси текшируви натижаларига асосланган. Вилоят прокуратураси эса бу натижаларни асоссиз деб топмоқда. Ҳар икки прокуратурадан қай бирининг текшируви одилона экани ҳақидаги масалага, балки, Республика Прокуратураси ойдинлик киритар. Ҳарқалай бу баҳс, текширув хулосаларидан орқасида "кучли одами" бор кимса эмас, халқимиз, тиббиётимиз ютса, нур устига аъло нур бўларди. ҲАҚИҚАТ БАҲСЛАРДА ТУҒИЛАДИ!

Жавоб

...ВАЖЛАР ТАСДИҚЛАНМАДИ!

Бухоро вилоят прокуратураси томонидан "Ҳуррият" газетасининг 2002 йил 15 май сонида чоп этилган вилоят Сил касалликлари даволаш ва меҳнат оромгоҳи бош шифокори Р.Камоловнинг "Раҳбаримиздан нимани ўрганайлик?" танқидий мақоласи ўрганиб чиқилди.

Аниқланишича, фуқаролар Р.Камолов, С.Муродов ва Х.Хамдамовларнинг аризаси юзасидан муқаддам терговолди текширувлари Бухоро шаҳар Ф.Хўжаев туман прокуратураси томонидан ўтказилиб, унинг натижасига кўра, 2002 йил 5 апрел куни жиноят ишини қўзғатишни рад этиш тўғрисида қарор қабул қилинган.

Туман прокуратурасининг ўтказган текшириш натижаси бўйича жиноят иши қўзғатишдан рад қилиш ҳақидаги қарорининг қонунийлиги тўпланган ҳужжатлар билан биргаликда вилоят прокуратурасида ўрганилиб, аризада кўрсатилган важлар бўйича терговолди текшириш ўтказиш давомида айрим ҳолатлар чуқур ўрганилмаганлиги сабабли, мазкур қарор жорий йилнинг 17 апрел куни бекор қилиниб, қўшимча терговолди текширувлари бевосита вилоят прокуратураси томонидан ўтказилди.

Вилоят прокуратураси томонидан қўшимча терговолди текширувлари олиб борилганда қуйидагилар аниқланди.

Мақолада Ҳ.Тошев Бухоро шаҳар касалхонасининг бош ҳакими вазифасида ишлаган даврида фуқаролар М.Слободской ва С.Аваковлар номига, улар гўёки 1988—1992 йиллар мобайнида Бухоро шаҳар касалхонасида физиотерапия ўқув курсини ўтаганликлари тўғрисида, сохта сертификатлар тузиб берганлиги кўрсатилган.

Ушбу ҳолат юзасидан Ҳ.Тошев ўзининг кўрсатмасида, унга тақдим қилинган С.Аваков ва М.Слободской номига ёзилган сертификатлардаги имзо унга тегишли эмаслигини ва бундан хабари йўқлигини билдирган, Р.Камолов ушбу сертификатлар нусхасини вилоят соғлиқни сақлаш бошқармаси бошлиғининг ўринбосари Ш.Қосимовадан олганлигини билдирган, Ш.Қосимова эса Р.Камоловга ушбу сертификатлар нусхасини бермаганлигини, Р.Камолов унга туҳмат қилаётганлигини билдирган.

Текшириш давомида С.Аваков ва М.Слободскойлар номига ёзилган сертификатлар юзасидан хатшунослик экспертизаси тайинланган ва вилоят ИИБнинг 2002 йил 22 мартдаги 261—162-сонли хулосасига кўра, С.Аваков ва М.Слободскойлар номига ёзилган сертификатлар ксеро нусха бўлиб, сертификатларнинг асл нусхаси бўлмаганлиги сабабли ундаги ёзув ва имзо кимга тегишли эканлигини аниқлаш имконияти йўқлиги кўрсатилган.

Шунингдек, мақолада Х.Тошевнинг уйига яқин "Варахша" массивидан шаҳар касалхонаси ҳисобига 50 гектар ер ажратилганлиги, ернинг даромади касалхонага эмас, Ҳ.Тошевнинг ҳамёнига қараб оққанлиги, 50 гектар ернинг пахтаси, ёғи, шелуха ва шроти "Раҳмат-бобо" фирмасига ўтказилганлиги, ёрдамчи хўжаликнинг раҳбари этиб унинг укаси Ҳамза Тошев тайинланганлиги кўрсатилган.

Текшириш давомида ҳақиқатдан ҳам Жондор туман ҳокимининг 1995 йил 30 декабрдаги 657-сонли қарори билан Жондор туман Т.Салимов жамоа хўжалиги чўл зонасидан Бухоро шаҳар касалхонаси ҳузурида ёрдамчи хўжалик ташкил қилиш учун 50 гектар, шундан 11 гектар экан ери, 39 гектар яйлов ери ажратилиб берилганлиги аниқланган.

Шунингдек, ёрдамчи хўжалик фаолияти билан боғлиқ 1998—2001 йиллар ҳисобхона ҳужжатлари таҳлил қилинганда, 1998 йилда кўрсатилган техник хизмат учун 1999 йил январ ойида касалхонанинг махсус маблағлар ҳисобига 80 минг сўм, Жондор туман "Пахта тозалаш" ҳиссадорлик жамиятига 1999 йил пахта ҳосилидан топширилган 9 тонна пахта хом-ашёси учун 250541 сўм, Т.Салимов ширкат хўжалигига 1999—2000 йилларда топширилган 3900 килограмм буғдой учун 79234 сўм, жамъми 409775 сўм даромад кўрилганлиги, ёрдамчи хўжалик фаолияти давомида кўрилган даромадларнинг барча қисми касалхона ҳисобхонасига тўлиқ кирим қилинганлиги аниқланган.

Бундан ташқари, мақолада Ҳ.Тошевнинг ўғли бошқараётган "Дилором—97" фирмаси орқали Тошевнинг кўрсатмасига асосан вилоят даволаш профилактика муассасаларига тиббиёт аппаратураларини қиммат нархда етказиб берилганлиги кўрсатилиб, мисол тариқасида Бухоро туман марказий касалхонасига "ФГС" аппаратини жуда қиммат нархда сотганлиги кўрсатилган.

Текшириш жараёнида "Дилором—97" фирмасида Х.Тошевнинг ўғли ишламаганлиги, Ҳ.Тошевнинг ушбу фирмага дахли бўлмаганлиги, ушбу "ФГС" аппарати Бухоро туман марказий касалхонаси раҳбарияти томонидан сотиб олинганлиги ва мазкур аппаратни сотиб олинишида қонун бузилиши ҳолатларига йўл қўйилмаганлиги аниқланди.

Шунингдек, мақолада Ҳ.Тошев бир дона МТЗ-80 русумли тракторни ўзи яшаётган Т.Салимов колхозига "Лоша" колхозидан сотиб олганлиги (колхоз раиси тоғаси Ғаффоров орқали) кейинчалик тракторни ўзи раҳбарлик қилаётган шаҳар касалхонасига сотиб олганлигини, ҳозирда эса ушбу трактор ва СНП-500 маркали сув насоси ҳамда трактор прицепи отаси номидаги "Раҳмат-бобо" фирмасига хизмат қилаётганлиги кўрсатилган.

Мақолада кўрсатилган ушбу ҳолат юзасидан мутахассислар жалб қилинган ҳолда текшириш ўтказилганда, 1996 йилнинг 29 октябрдаги 1-сонли ишонч қоғози ва 1468-сонли юк хати билан бир дона "МТЗ-180" русумли трактор Бухоро шаҳар касалхонаси томонидан касалхона ёрдамчи хўжалигига ишлатиш учун Жондор туман Т.Салимов ширкат хўжалигидан 875000 сўмга баҳоланиб, касалхона ҳисобига кирим қилинган, бу трактор ўрнига 1997 йил 31 январ куни касалхона ҳисобидаги 1 дона 430500 сўмлик "СНП-500" русумли насос Т.Салимов ширкат хўжалигига берилиб, Т.Салимов ширкат хўжалиги билан ҳисоб-китоб қилингани, ушбу "МТЗ-80" русумли трактор ва "СНП-500" русумли сув чиқарадиган насос Жондор туманидаги "Раҳмат-бобо" фермер хўжалиги манфаатлари учун ишлатилганлиги аниқланмади.

Шунингдек, мақолада тез ёрдам марказига катта миқдордаги маблағда аслида эски бўлган тиббий асбоб-ускуналар сотиб олинганлиги, ҳозирги пайтда бу асбобларнинг кўп қисми ишга яроқсизлиги ҳамда касалхонада қурилиш-таъмирлаш ишлари бажарилишида қурилишдаги ўзлаштирилишлар кўрсатилган.

Мутахассислар томонидан вилоят шошилинч тез тиббий ёрдам илмий марказида мавжуд бўлган тиббий асбоблар ва эски қурилиш материаллари текширилганда, шаҳар касалхонаси бош ҳакими вазифасида ишлаган Ҳ.Тошев томонидан бирор бир тиббий асбоблар сотиб олинмаганлиги, ушбу марказ ҳисобига вилоят капитал қурилиш бошқармаси томонидан Бухоро "Тибтехника" ишлаб чиқариш жамоа корхонасидан жами 53 дона 49047739 сўмлик тиббий асбоблар сотиб олинганлиги, мазкур асбобларнинг барчаси янги ва ишга яроқли ҳолатда эканлиги ва ишлаб турганлиги, шунингдек, Ҳ.Тошев томонидан касалхонада мавжуд бўлган эски қурилиш материаллари ўзлаштирилгани ёки талон-тарож қилинганлиги аниқланмади.

Фуқаролар Р.Камолов, Х.Ҳамдамов ва С.Муродовларнинг ёзган аризасидаги ҳолатлар юзасидан ўтказилган текшириш давомида аризада кўрсатилган важлар тасдиқланмагани сабабли, вилоят прокуратураси томонидан 2002 йил 10 май куни Ҳ.Тошев ҳаракатида жиноят аломатлари бўлмагани учун Ўзбекистон Республикаси Жиноят процессуал Кодексининг 83-моддаси 2-қисмига асосан жиноят ишини қўзғатишни рад этиш тўғрисида қарор қабул қилинди, ариза муаллифлари Р.Камолов ва бошқаларга ёзма равишда билдирилган.

Х.Х.ФАЙЗИЕВ,
Бухоро вилояти прокурорининг ўринбосари, адлия маслаҳатчиси.

Баҳс

ЁПИҚЛИК ҚОЗОН ЁПИҚЛИГИЧА ҚОЛАДИМИ?

ёки муҳтарам Президентимиз талаб қилганидек, ютуқни — ютуқ, камчиликни — камчилик, жиноятни — жиноят, деб қачон айтамиз?

Агар фикр-ўйимизда, бажараётган ишимизда холислик талабига кўпроқ амал қилганимизда кўпдан-кўп англашилмовчиликлар, чигалликларга сабаб бўлаётган муаммо-тўсиқлардан тезроқ халос бўлар эдик. Шу ҳақда ўйлар эканман, биз узоқдан ҳавас қиладиганимиз — газетачи журналистларга осон эмас экан, деган тўхтамга келдим. Чунки мухбир дегани ўзининг эмас, бировнинг дардини, ўзганинг муаммосини ёзади. Бу эса осон эмас. Шунинг учун ҳам Юртбошимиз, фидойи журналистларимиз жамиятимизнинг суянчи ва таянчи бўладилар, деб бежиз айтмадилар... Яқинда менинг "Ҳуррият" газетасида "Раҳбаримиздан нимани ўрганайлик?" номли танқидий мақолам чоп этилди. Унда Бухоро вилоят соғлиқни сақлаш соҳасидаги камчиликларга тўхталиб, раҳбаримиз Ҳикмат Тошевнинг фаолиятига ўз танқидий муносабатимни очиқ ёзган эдим. Мана, шунга ҳам (19-сон, 2002 йил 15 май) қирқ кундан ошди. Ўтган фурсат ичида мақолани йўққа чиқариш учун кўп ёлғонлар тўқишди. Матбуотдаги танқидий чиқишимга қонуний муносабат билдирилмай туриб, менга қарши тазйиқ бошланди.

Етмиш ёшга кираётган мендек киши учун лавозимда қолиш-қолмаслик (оромгоҳ бош шифокорлиги), соғ ёки беморлигимни туман прокурори орқали суриштириб, текширтириш асосий масала эмас. Бу борада улар сал ошиқишмаса бўларди. Танқидга жавоб бермай туриб, менга ҳужум бошлаш... Майли, бу ҳақида гапирмаганим маъқул. Фақат уларнинг бу ҳаракати латифани эсга солади. Олма ўғирлаётган Афандидан: "Нега олма ўғирлаяпсан?" деб сўрашганда, у: "Ўзинг нега хотинингга ковуш олиб бермайсан?", — деб жавоб берган экан...

Одатда рост гап қисқа, лўнда бўлади. Лекин уни эшитишни истамаганнинг қулоғига соатлаб гапирсанг ҳам фойдасиз. Аммо биз аҳд қилдикки, сўзимизни то эшитгунларича айтамиз. Чунки биз кўзи, қулоғи очиқ, ошкора замонда, мустақил мамлакатда яшаяпмиз.

Агар сўзим исботланмаса, ёлғон ёки бўҳтон бўлиб чиқса, унда Қонун олдида жавоб беришга тайёрман. Гап тўғри сўз, адолат ҳақида борар экан, албатта, қонунларимизни эсламай, уларнинг кучига суянмасликнинг сира иложи йўқ.

Биз Ф.Хўжаев туман прокурорининг Ҳ.Тошевга нисбатан чиқарган қароридан норози бўлиб вилоят прокурорига мурожаат қилган эдик. Кўп ўтмай қуйидаги мазмунда жавоб (17.04.2002 й.) олдик: **"Сизларнинг вилоят прокурори номига ва кабулда вилоят соғлиқни сақлаш бошқармаси бошлиғи Ҳ.Тошевнинг ғайриқонуний ҳаракатлари ҳамда Ф.Хўжаев туман прокуратураси томонидан Ҳ.Тошевга нисбатан асоссиз равишда жиноят иши қўзғатишдан рад қилинганлиги тўғрисидаги ёзган аризаларингиз ўрганилди.**

Вилоят прокуратураси томонидан Ф.Хўжаев туман прокуратурасининг вилоят соғлиқни сақлаш бошқармаси бошлиғи Ҳ.Тошевга нисбатан жиноят иши қўзғатишдан рад қилиш тўғрисидаги қарори 2002 йил 17 апрел куни бекор қилинди ва қўшимча текшириш ташкил қилинди..."

"... бекор қилинди ва қўшимча текшириш ташкил қилинди" — вилоят прокурорининг юқоридаги сўзларига ишондик. Аслида эса бу шунчаки жавоб учун, танқид қилганимиз Ҳ.Тошевнинг ҳимояси учун, Ф.Хўжаев туман прокурори Ф.Маҳмудов томонидан текширишда аниқланган далилларни йўққа чиқаришга қаратилган ҳаракат, очиқроғи қонун ҳимоячиларининг муроса йўли экан. Мутахассислар жалб этиб, қўшимча текшириш дегани силлиққина, пинҳона кечадиган жараён эмас. Бундан ҳар икки томон: шикоят қилган — мен ва қўшимча текширилаётган — вилоят соғлиқни сақлаш бошқармасининг бошлиғи Ҳ.Тошев хабардор бўлиши керак эди-ку? Ҳолбуки, Ҳ.Тошев бизнинг хатимиз бўйича журналист суриштируви ўтказиш учун келган мухбирнинг номига (тушунтириш хатида) шундай ёзади: **"Вилоят прокурори Ш.Н.Муҳамедов менга тегишли ишни қўшимча текширишни (вилоят прокуратураси томонидан) ташкил қилганлиги ва ким томонидан текширилганлиги менга маълум эмас. Мен билмайман. Агар журналистни қўшимча текшириш ташкил қилинганлиги ва унинг натижаси қизиқтирса вилоят прокуратурасига мурожаат қилиши мумкин. ТОШЕВ Ҳ.Р. 29.05.2002й"**

Бизга жавоб тариқасида йўлланган хат 17.04.2002 йилда ёзилган ва Бухоро вилоят прокурори имзо чеккан. Хатнинг мазмуни юқорида айнан келтирилди.

Ҳ.Тошевнинг эса мухбирга ёзган тушунтириш хатида "29.05.2002й" санаси турибди. Орадаги фарқ роппа-роса 42 кун. Ўзига нисбатан вилоят прокуратураси томонидан қўшимча текшириш олиб бориладию, Ҳ.Тошев 40 кун давомида билмайдими? Ушбу далилни шикоят-хатимиз бўйича текширишга келган мухбир Р.Рауповдан талаб қилиб олдик. У: "Журналист суриштируви ўтказиш менинг зиммамга юклатилган, ўрганган далилларим учун мен масъулман, уларни тарқатишга, сизларга қолдиришга ҳаққим йўқ", деб йиққан далиллари билан бизни таништирмади. Ҳ.Тошев билан учрашгани ва текшириш ўтказганининг исботи сифатида бизга юқоридаги тушунтириш хатини кўрсатди.

Дастлаб, бизга далда бўлган вилоят прокурорининг **"бекор қилинди ва қўшимча текшириш ташкил қилинди"** деб ёзган хати кўп ўтмай Ф.Хўжаев туман прокурори тўплаган далилларни ҳам йўққа чиқарди. Биз олдинги мақола ("Раҳбаримиздан нимани ўрганайлик?")да келтирилган даъво-далилларнинг бари асоссиз инкор этилди. Уларни такрорламай шуни айтмоқчиманки, С.Аваков ва С.Слабодской деган фуқароларга Бухоро шаҳар касалхонаси коллежида ўқиди, деб сохта диплом — ҳужжат тайёрлаб бериб, уларни АҚШга юборди, деган гапни мен ҳаводан олган эмасман. Ф.Хўжаев туман прокуратураси ўтказган текширишда тўпланган ҳужжатларда ва вилоят ҳокимига вилоят соғлиқни сақлаш бошқармасида йўл қўйилган қонун бузиш ҳоллари юзасидан тақдимнома киритиш сўралган ҳужжатда бари очиқ-ойдин ёзилган: **"Вилоят соғлиқни сақлаш бошқармасида тиббий мутахассислик бўйича тегишли курсларни ўтаганлик юзасидан сохта сертификат ва маълумотлар беришига йўл қўйилган.**

Жумладан, М.Слободской ва С.Аваковларга улар махсус курсни ўтамаган бўлсалар ҳам тиббий касбга эга бўлганликлари хусусида уларга вилоят соғлиқни сақлаш бошқармаси бошлиғи Ҳ. Тошев ва Бухоро тиббиёт олийгоҳи кафедра мудираси М.Неъматуллаевалар томонидан берилган. М.Неъматуллаеванинг ушбу ҳолат бўйича берган тушунтириш хатида Слободской ва Аваковлар курсни ўтамаган бўлсалар ҳам имзо чекканлиги кўрсатилган...

Ф.Х.МАҲМУДОВ,
Бухоро шаҳар Ф.Хўжаев туман прокурори, адлия маслаҳатчиси".

Шу ўринда М.Неъматуллаеванинг вилоят прокурори Ш.Н.Муҳамедовга ёзган тушунтириш хатидан кўчирма келтирсак: **"... Ҳақиқатдан ҳам менга тақдим қилинган Сергей Аваков ва Михаил Слободскойлар номларига берилган сертификат ва маълумотномаларга имзо чекканман. С.Аваков ва М.Слободскойлар курсни ўтамаган бўлса ҳам илмий раҳбарим ҳурмати учун имзо қўйганман... Тушунтириш хатини ўз қўлим билан ёздим..."**

Яна шу ўринда таъкидлашни истардимки, ҳужжатлар (сертификат ва маълумотнома)да "Председатель экзаменационной комисии" дейилган жойига "Тошев Х.Р." ёзуви қўлда ёзилиб, биринчи бўлиб Ҳ.Тошевнинг имзоси турибди. Остида эса бўлим мудири сифатида Неъматуллаеванинг фамилияси ва имзоси бор. Пастрокда эса Бухоро шаҳар касалхонасининг думалоқ муҳри босилган. Буни инкор этиш асло мумкин эмас...

Биз юқорида айтган далилларнинг барчасидан (олдинги мақолада келтирилган далилларни ҳам) ва ёрдамчи хўжаликда йўл қўйилган қонун бузилиш ҳолатларидан кўз юмиб, биратўла ҳаммасини инкор этишаяпти. Вилоят прокуратураси вилоят соғлиқни сақлаш бошқармаси бошлиғи Ҳ.Тошевга нисбатан далолатнома, тақдимнома ва бошқа кўплаб ҳужжатларда акс этган қонун бузиш ҳолларини қуйидагича баҳолади, хулоса чиқарди: **"Вилоят прокуратураси томонидан Сизларнинг вилоят соғлиқни сақлаш бошқармаси бошлиғи Ҳ.Тошевнинг ғайриқонуний ҳаракатлари тўғрисида Ўзбекистон Республикаси Бош прокурори номига ёзган аризангиз бўйича текширув ўтказилди. Мазкур текширувга бир қатор мутахассислар жалб этилди, текширув натижаларига кўра Бухоро шаҳар касалхонаси бош ҳакими ва ҳозирги вилоят шошилинч тез тиббий ёрдам илмий маркази директори вазифасида ишлаган Ҳ.Тошевнинг ҳаракатларида жиноят таркиби бўлмаганлиги сабабли 2002 йилнинг 10 май куни жиноят иши қўзғатишдан рад этилди...**

Ш.Н.МУҲАМЕДОВ,
Бухоро вилояти прокурори 10 май 2002 йил».

Вилоят прокуратурасининг бундай қарор қабул қилишига сабаб нима эмиш, С.Аваков ва М.Слободской номига расмийлаштирилган сертификат, маълумотномаларнинг асл нусхаси йўқ, улар АҚШда экан. Ахир Ҳ.Тошев ишлаган пайтда четдан биров келиб, икки кишига синов ведомостлари тўлдириб, баҳолаб, муҳрлаб Тошев ва Неъматуллаеванинг имзоси билан тасдиқлаб, тиббий касбга эга бўлганликлари тўғрисида сохта сертификат расмийлаштира олармиди? Бунга ким журъат эта оларди? Буни исботлаш, айбдорларни топиш шунчалик қийинми? Агар Ҳ.Тошев имзоси ва ўзи бош бўлган идоранинг муҳридан тонса ҳам, ўзи билан бирга ишлаган М.Неъматуллаева вилоят прокурори номига ёзган тушунтириш хати билан ҳолатга ойдинлик киритиб турибди-ку? Яна қандай исбот керак?

Вилоят прокуратураси томонидан инобатга олинмай инкор этилган мутахассислар — вилоят назорат-тафтиш бошқармаси бош назорат тафтишчиси Б.Хўжаев, биринчи тоифали назорат тафтишчиси Н.Назаров ва бошқалар (9 март 2002 йилда) текшириб тузган далолатномадаги баъзи далиллар ҳақида.

Биринчидан, 875 минг сўмга олинган бир дона МТ-80 маркали трактор текширув кунига қадар асосий восита сифатида шаҳар касалхонаси балансига кирим қилинмаган. Ҳолбуки, ушбу транспорт воситаси қабул қилинган кундан бошлаб тегишли ҳужжатлар асосида бухгалтерия ҳисоби бўйича киримга олиниши лозим эди-ку?

Иккинчидан, 1998 йилда ёрдамчи хўжалик ҳисобидан олинган даромадга нисбатан харажат қисми кўпайиб, 85,6 минг сўм ортиқча харажатга йўл қўйилган ва бу маблағ маҳаллий бюджет ҳисобидан қопланган. Бундай ҳолат 1999—2000 йиллар давомида ҳам такрорланиб, 56,6 минг сўм миқдорида ортиқча харажат бюджет маблағлари ҳисобидан асоссиз равишда қопланган.

Учинчидан, 2000 йилда ёрдамчи хўжаликда етиштирилган дон маҳсулотларининг харажатлари тўлалигича Т.Салимов ширкат хўжалиги томонидан амалга оширилган. Ушбу харажатлар доирасида ҳисоб-китоб қилиниши лозим эди. Аммо шаҳар касалхонаси маъмурияти томонидан ширкат хўжалигига ортиқча дон маҳсулотлари берилиб, натижада бир ярим йил шаҳар касалхонасининг манфаати учун ишлатилиши лозим бўлган 31,4 минг сўмлик маблағ текширув кунига қадар ундирилмай қолиб кетган ёки атай "унутилган", ҳужжатлаштирилмаган. Оқибатда 2001 йил 1 январ ҳолатида пайдо бўлган 31,4 минг сўм дебитор қарз 1,5 йил давомида (ҳозиргача) ундирилмаяпти. Бу билан Президентимизнинг 1995 йил 12 мартдаги Фармони талаблари бажарилмаяпти...

Тўртинчидан, ёрдамчи хўжаликда етиштирилган пахтадан олинган 3210 килограмм техник чигит маҳсулоти Жондор тумани пахта тозалаш заводи орқали "Бухороёғ" ҳиссадорлик жамиятига (2000 йил 12 апрелда 41046-сон йўл транспорт юк хати билан) юборилган бўлсада, аммо ушбу чигитдан чиқадиган ёғ, шрот каби маҳсулотларни олиш учун "Бухороёғ" билан тегишли тартибда тузилиши шарт бўлган шартнома шаҳар касалхонаси мутасадди раҳбарларининг ҳотамтойлиги туфайли тузилмаган. Ва натижада касалхона ёрдамчи хўжалигига тегишли бўлган маҳсулот олинмасдан қолиб кетган...

Бунга ишониш мумкинми ёки бу ўзига хос ҳотамтойликми? Ёки бунинг ортида манфаатдорлик борми? Нима бўлганда ҳам масъулият раҳбарнинг зиммасида, йўқса, ёрдамчи хўжалик ташкил этиш, унга маблағ сарфлашдан маъно йўқ.

Биз олдинги мақолада "Дилором—97" фирмасининг Ҳ.Тошев ҳомийлигида тиббиёт техникаларини вилоятнинг кўплаб касалхоналарига сотганлиги ҳақида ёзган эдик. Шу ўринда аниқлик киритиш лозим, фирмани Ҳ.Тошевнинг ўғли эмас(узр сўраймиз), келинининг акаси Ғайрат Тўраев бошқарган. Қисқа муддат ичида ушбу фирма нотариал тарзда қўлдан-қўлга ўтган. Бу ҳақида Ғ.Тўраев терговчига шундай кўргазма беради: **"... 1998 йил август ойидан бошлаб танишим Шуҳрат Тўраевдан унга тегишли бўлган "Дилором—97" хусусий савдо ва ишлаб чиқариш корхонасини нотариал тарзда расмийлаштириб олдим. Корхонанинг ҳисоб рақами Бухоро шаҳар "Пахта" банкида бўлиб, корхона номимга ўтгач, банкда ўз имзо намунасини расмийлаштирдим. 1999 йил декабрда менинг корхонам 6 ой давомида фаолият кўрсатмаган корхоналар қатори вилоят хўжалик судининг қарорига асосан ликвидация қилиниб, Бухоро шаҳар ҳокимининг қарори билан давлат рўйхатидан чиқарилди. Мен корхонанинг муҳр ва штампини ички ишлар бошқармасига топширмасдан, ундан фойдаланиб корхона ишини юрита бошладим. Коғон ва Бухоро туман марказий касалхоналари, гранит ишлаб чиқариш корхонаси, Бухоро қурилиш-таъмирлаш бошқармаси, Тиббиёт билим юрти, хусусий тадбиркор Нозим Тўраев, Тибтехника ёпиқ турдаги акционерлик жамияти билан корхона директори сифатида шартнома тузиб, уларга маҳсулот етказиб берганман. Етказиб берилган маҳсулотлар учун пул маблағлари ҳисоб рақамига келиб тушган бўлса-да, корхона давлат рўйхатидан чиқарилганлиги сабабли солиқ ва бошқа тўловларни тўламасдан келганман. 2001 йил феврал ойига келиб мен корхонанинг тугатилганлигини сезиб қолмасликлари учун ҳисоб рақамни Тошкент шаҳридаги "Замин" банкка кўчиртирдим. Шундан сўнг танишим Н.Қосимовга корхона тугатилганлигини айтмасдан уни корхона раҳбари этиб тайинлаб, унинг номидан фаолият олиб бордим. Корхонани унинг номига ўтказган вақтда керакли юк хати, ишонч қоғози, тўлов топшириқномаларига имзо қўйдириб олганман. "Бухоротекс" ҳиссадорлик жамияти билан Бухоро мол, хомашё биржаси қатнашувида тегишли шартномалар тузиб, "Бухоротекс" ҳиссадорлик жамиятига "Дилором—97" корхонаси номидан тегишли юк хатлари билан 286 миллион сўмдан ортиқ маҳсулот киритмаган. "Бухоротекс" ҳиссадорлик жамияти ўз навбатида киритилган маҳсулотлар учун ҳисоб рақамимга 286 миллион сўмдан ортиқ пул кўчириб берган..."**

Агар эсласангиз, биз "Дилором—97" фирмасига юклаган даъво фирма раҳбарининг ўз иқрори олдида денгиздан томчи-ку? Ана шу даъвомизни ҳам йўққа чиқаришга ҳаракат қилишди, аммо қинғирлик йўл эмас, у жиноят эканлиги билиниб қолди. Бу ҳақида вилоят прокуратураси ҳузуридаги солиққа оид жиноятларга қарши курашиш бошқармаси бошлиғи В.Каримов "Бухорономa" газетаси орқали аниқлик киритади: **"Дилором—97" раҳбари Тўраев қинғир ишга қўл урган. У ваколатли идораларнинг қароридан кейин ҳам думалоқ муҳри ва тамғасини йўқотмай, улардан ва корхонанинг банкдаги ҳисоб рақамидан фойдаланган ҳолда 2001 йилда 279 миллион 544 минг 758 сўм миқдорида ноқонуний мол айланмасини амалга оширган ҳамда бюджетга тўланиши лозим бўлган нафақа жамғармаси улуши — 1 миллион 956 минг 813 сўмлик тўловдан атайин бўйин товлаган. Бошқармамизнинг Тўқимачилик туман бўлимидан шу йил 18 феврал куни бу ҳолат бўйича жиноий иш қўзғатилди. Тергов давом этмоқда..." (2002 йил 8 май).**

Айни кунда тергов якунланиб, иш судга оширилган.

"Дилором—97" фирмасининг шунча қинғирликларини билмай туриб, фақат Ҳ.Тошевга тегишли томони ҳақида Ф.Хўжаев туман прокурорининг: **"Текшириш давомида вилоят соғлиқни сақлаш бошқармаси бошлиғи Ҳ.Тошев Шошилинч тиббий ёрдам илмий маркази Бухоро филиалида директор лавозимида ишлаб ...тиббий техникаларни сотиб олишда ва бошқа ҳолатларда қонун бузиш ҳолларига йўл қўйганлиги аниқланди"**, деган хулосасига ҳамда мавжуд далилларга суяниб ёзган эдик. Шундай бўлса-да, вилоят прокуратураси барча важларимизни инкор этаяпти...(?)

Шундай экан, биз ўз эътирозларимизни билдиришга ҳақлимиз, деб ўйлайман. Вилоят прокурорининг ички хавфсизликни таъминлаш бўйича ёрдамчиси Ҳамро Абдиевнинг шу йил 10 майдаги қарори билан бизни таништиришга рухсат беришмади. Ушбу қарор ниҳоятда сир сақланаяпти. Шикоят ёзган фуқаро сифатида қарордан норозиман, ушбу қарорни вилоят прокурори Ш.Муҳамедовнинг "... қайта текшириш ташкил қилинди" деган жавобига зид деб биламан. Назаримда менинг матбуотдаги чиқишим, холис танқидим вилоят раҳбарларига ботмади, танқидни тўғри қабул қилиб, тегишли хулоса чиқаришмади. Шунинг учун ҳам газетага иккинчи бор мурожаат этиб, раҳбаримиз Ҳ.Тошевга нисбатан яна ўз муносабатимни ошкора баён этаяпман.

Матбуот халқимизнинг минбари экан, ундан барча фойдаланишга, ўз сўзини айтишга ва айтган сўзи учун масъулиятни бўйнига олиши лозим. Ҳ.Тошевнинг елкасига қоқиб, "Ҳа, баракалла!" дейиш бизнинг ҳам қўлимиздан келар эди. Йўқ, биз бу йўлдан юрмадик. Чунки бугун бутун эл-юрт тиббиёт соҳасидаги туб ислоҳотлардан, Президентимизнинг соғлом авлод учун олиб бораётган саъй-ҳаракатлари натижасидан умидвор, манфаатдор. Тасаввур қилинг, қоғозда янги, (аслида яроқсиз, эскириб, замон талабига жавоб бермайдиган...) ишлаяпти деб кўрсатилган тибтехника хизматидан фойдаланолмаган беморлар Самарқанд ва Тошкент шаҳарларига қатнашга мажбур бўлмоқдалар. Эски, яроқсиз тиббий ускуналарни сотиб олишга сарфланган миллионлаб маблағ битта беморни даволашга ёки тўғри ташхис қўйишга ярамаса, кимга керак? Булар ҳақида газетага ёзишдан, ошкора муносабат билдириш ва танқид қилишдан мақсад — хатоларга, жиноятга йўл қўймаслик, уларнинг олдини олиш эди-ку?

Йўл қўйилган хатоларни тан олмаслик, расмий ҳужжатларда акс этган қонун бузилиш ҳолларини атай йўққа чиқариш кимнинг манфаати учун ва бу кимга керак? Вилоятнинг прокурор ва бошқа масъул раҳбарларига суянган мансабдор — Ҳ.Тошев бугун, эртага ҳам қилмишини давом эттириб, жамоатчилик ва касбдошлар орасида айбдор — "айбсиз" бўлиб юавериши ошкора сўзга, ҳақиқатга, қонунларимизга зид эмасми? Ҳар бир фуқаро ўз хатти-ҳаракати учун жавоб бермас экан, унда сўзга, қонунларимизга нисбатан ишончсизлик пайдо бўлиши мумкин-ку?!

Мен матбуот орқали ўз сўзимни бир эмас, икки марта айтаётирман... Агар сўзим бир томонлама, фақат камчилик излаш ёки атай раҳбарларимизни ёмонотлиққа чиқариб, бировга туҳмат уюштиришдан иборат бўлса, марҳамат, унда холис сўзни мухбир айтсин, ахир бу воқеалардан хабардор бўлган журналист суриштируви олиб бориш топширилган мухбир ҳам бор-ку. У нега жим, ўз сўзини айтишга ошиқмаяпти?! Биз бу ҳақда билишни истаймиз...

Раҳматилло КАМОЛОВ,
Бухоро вилояти Сил касалларини меҳнат ва даволаш оромгоҳи бош шифокори, тиббиёт фанлари номзоди, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган шифокор.

Маҳалла ободлиги, тинч-тотувлиги фаровонлиги кўп жиҳатдан у ерда яшаётган инсонларнинг аҳиллигига, жипслигига боғлиқ.

Наманган шаҳридаги Тахта кўприк маҳалласи ана шундай масканлардан биридир. Бирор маслаҳатли иш ёхуд муаммо чиққудек бўлса, фаоллар тезда жам бўлишиб муҳокама этадилар.

СУРАТДА: маҳалла фаоллари навбатдаги гурунг устида.

Жавоб

СУД ҚАРОРЛАРИ БЕКОР ҚИЛИНДИ

"Ҳуррият" газетасида чоп этилган "Қонун қўлимизда, машина ҳам..." номли мақола юзасидан қуйидагилар маълум қилинади.

Даъвогар Рафаэль Бикбауфнинг қонуний вакили Махматрасул Эргашев жавобгар Қашқадарё вилояти молия бошқармасига нисбатан даъво ариза билан мурожаат этиб, ВАЗ — 21099 русумли автомашина унга тегишли бўлгани, суднинг ҳукми билан автомашина ноқонуний давлат фойдасига мусодара этилганлигини кўрсатиб, автомашинани рўйхатдан чиқаришни сўраган.

Фуқаролик ишлари бўйича Қарши туманлараро судининг 2001 йил 19 ноябрдаги ҳал қилув қарори билан даъвогарнинг даъвоси қисман қаноатлантирилиб, автомашина сотиб юборилганлиги муносабати билан унинг қиймати 500.000 сўм вилоят бошқармасидан ундирилган.

Фуқаролик ишлари бўйича Қашқадарё вилоят суди апелляция судлов ҳайъатининг 2002 йил 4 январдаги ажрими билан ўзгаришсиз қолдирилган.

Ўзбекистон Республикаси Олий суди фуқаролик ишлари бўйича судлов ҳайъатининг 2002 йил 21 июндаги ажрими билан мазкур фуқаролик иши юзасидан қабул қилинган суд қарорлари бекор қилиниб, иш янгидан бошқа таркибда кўриш учун вилоят судига юборилди.

А.Г.БОБОҚУЛОВ,
Ўзбекистон Республикаси Олий судининг Фуқаролик ишлари бўйича судлов ҳайъати раиси

Муаммо

ИНТЕРНЕТ ЕТАКЛАБ КЕЛГАН ХАВФ

- **250 минг мижозли порносайт фош этилди.**
- **Болангиз интернетдан қай мақсадда фойдаланяпти?**
- **АҚШда қизларнинг 51 фоизи порносайтларга кириши ота-оналаридан ўрганишган.**

ЭҲТИЁЖДАН ИХТИРОГА

Инсоният пайдо бўлибдики, у изланишда. Эҳтиёжга қараб, ўзи зарур деб ҳисоблаган нарсани ё тасодифан ёки ўйланиб-изланиб яратиб боради. Унинг ўз меҳнатини енгиллатиш, одамларга фойда келтириш мақсадида яратган нарсалари ҳам гоҳида ёмонлик йўлида ишлатилиши мумкин. Оддий пичоқ ҳам ошпазнинг қўлида ширин овқатлар тайёрлашга ишлатилса, бадният кишининг қўлида совуқ қуролга айланади.

Ҳозирда ҳаётнинг барча жабҳаларига жадаллик билан кириб бораётган интернет тармоғининг афзалликларини ҳаммамиз яхши биламиз. Лекин унинг афзалликлари билан бирга камчиликлари ҳам бор. Биз айнан тангаининг орқа томонига қарашга жазм қилдик. Орамизда айрим кишилар борки, интернет деганда уларнинг кўз олдига фақат шаҳвоний суратлар ёки клиплар келади. Афсуски, бундай қалтабин, шаҳватпараст кишилар оз бўлсада учраб туради.

ИНТЕРНЕТ ҚАНДАЙ ИМКОНИЯТЛАРНИ БЕРАДИ?

Бу тармоқ бизга ўзимизни қизиқтирган ахборотларни матн, сурат ёки тасвир кўринишида олиш ёки ўзимиз ҳақимиздаги ахборотларни бошқаларга узатиш имконини беради. Интернет орқали биз дунёнинг йирик фирмалари, дўконларида савдо қилиш, қомусий билимларни эгаллаш, тиббиёт, география, спорт, қисқаси ҳар қандай соҳадаги ахборотни олишимиз мумкин.

Сизни нима қизиқтиради? Америка ёки Европага кетган дўстингиз билан гаплашмоқчимисиз? Хориж хабарларини ёки боксчи Муҳаммадқодирнинг сўнгги жанглари тафсилотими? Балки Париж ёки Римдаги дунёга машҳур музейларга саёҳат қилиш истарсиз? Кино ва мусиқа оламидаги сўнгги янгиликлардан воқиф бўлишни хоҳлайсизми? Компьютерингиз учун энг сўнгги дастурлар, янги нашрдан чиққан китобларни ўқиб чиқишга қизиқарсиз? Буларнинг барчасини сиз дақиқалар ичида билиб олишингиз мумкин. Фақат бунинг учун сизга Интернет тармоғига уланган компьютер бўлса бас.

Қисқа қилиб айтганда, ҳар қандай зиёли, ўзини замонавий ҳисобловчи киши учун Интернет эҳтиёжга айланган. Аммо...

ИФЛОСЛИКЛАР ТАРҒИБОТЧИСИ

Ўтган йили АҚШ полицияси интернет тармоғида болалар порнографияси билан шуғулланувчи, сотувчи ва харидорларга қарши катта операцияни амалга оширди. Қонун посбонлари томонидан болалар порнографиясини тарқатувчи юзлаб веб-сайтларнинг эгалари ҳибсга олинди.

Ҳуқуқий вакилларнинг айтишларича, улар болалар порнографиясини тарғиб қилувчи энг катта тармоқни аниқлашган. Бу сайтнинг 250 мингдан ортиқ мижози борлиги қайд қилинган.

Полиция бу шаҳвоний тарғиботчи фаолиятини икки йил давомида кузатди. Операция ўтказувчиларнинг штаб-квартираси Техасда бўлиб, Россия ва Индонезияда бўлимлари бор эди. "Техаслик" деб номланган бу операция 1999 йилда эр-хотинни ҳибсга олиш билан бошланганди. 37 ёшли Томас Риди ва унинг хотини Жонис бошқарган фирма бир ойга 29,95 доллар эвазига болалар порнографиясига оид фото ва видеоматериалларни интернет орқали узатган. Бундан ташқари, улар мана шундай мавзудаги хусусий эълонларни жойлаштириш билан ҳам шуғулланишган.

Айни шу орқали сайтни назорат қилди ва унинг фойдаланувчилари билан мулоқотга киришди. Фойдаланувчилар буюртма беришлари биланоқ уларнинг уйига полиция етиб келиб, тинтув ўтказди. Ҳаммаси бўлиб 37 штабда 144та тинтув ўтказилди.

Фирманинг 1997—1998 йиллардаги соф даромади 1,4 миллион долларни ташкил этган. Унинг 40 фоизини эр-хотинлар олишган. Қолган қисмини эса хориждаги ҳамкорларга беришган. Полиция нозири Кем Пет Универснинг билдиришича, уларнинг ҳар бири ойига 100 минг

долларга яқин пул олишган.

Улар шаҳвоний материалларни нафақат интернет, балки почта орқали ҳам тарқатишган. Универснинг айтишича, гумондорларнинг биридан ёш қизларнинг зўрланганлиги ёзилган видеокассета олинган. У қизлардан бири эндигина 4 ёшга кирган гўдак бўлган.

Томас Риди қонуннинг 89та моддаси билан айбланди ва жами 1335 йилга озодликдан маҳрум қилинди. Унинг хотини эса 14 йилга қамалди. Агар уларнинг фарзандлари бўлса ва фарзандларидан мана шундай разил, ифлос мақсадларда фойдаланишса, улар қай аҳволга тушишларди экан?

ЭНГ ЯХШИ ВОСИТА — НАЗОРАТ

Канадада ўтказилган тадқиқотларда 6 ёшдан 16 ёшгача бўлган олти мингдан ортиқ болалар қатнашдилар. Бу тадқиқотлардан асосий мақсад, болаларнинг Интернетдан қандай мақсадларда фойдаланишини ўрганиш эди. Маълум бўлишича, болалар ота-оналар ўйлаганидек, ҳар доим ҳам илм олиш учун интернетдан фойдаланишмас экан. Сўровда қатнашган болаларнинг 99 фоизи интернетдан фойдаланишини, ва 10 нафар боладан 8 таси бевосита ўз уйидан интернетга уланишини билдирган. Уларнинг ярмидан кўпроғи ота-онасидан кўра интернетни яхшироқ билишини айтишган. Уларнинг аксарияти ўз хоҳишича, истаган пайтда ва истаган сайтига кириш имкониятига эга. Уларнинг ота-оналари умуман назорат қилмайди. Ўтган йилги тадқиқотларда 71 фоиз ота-она болаларининг қандай сайтларга кирганидан хабардор эканликларини айтишган эди. Аммо болаларнинг гапига қараганда, уларнинг ота-оналари болаларни қандай сайтларга киришидан бехабар ва қизиқмас экан. 65 фоиз ота-она болаларини уй вазифаларини бажариш учун интернетдан фойдаланишади, деб ҳисоблайдилар. Болалар учун эса уй вазифаларини бажариш сўнгги ўринда. Улар учун энг асосийси — Интернетдан мусиқа олиш ёки эшитиш, турли ўйинлар ўйнаш, дам олиш, электрон почтадан фойдаланишдир. Сўровда қатнашган болаларнинг учдан бири янги танишлар орттириш мақсадида интернетдан фойдаланишларини билдиришган.

АҚШда Girl Scout Researh институти ўсмир қизлар ўртасида сўров ўтказган. Сўров натижаларига қараганда унда қатнашган қизларнинг 30 фоизи интернетдаги чат (бевосита суҳбат)лар орқали ҳам турли шаҳвоний ишларга ва жинсий муносабатларга таклиф этилишган.

Уларнинг 7 фоизигина бу ҳақида ота-оналарига айтишган, қолганлари эса интернетдан фойдаланишдан маҳрум бўлмаслик учун ота-оналарига бу ҳақда оғиз очишмаган.

Сўровда қатнашган қизларнинг 51 фоизи беҳаё сайтларга кириши ота-оналаридан ўрганишганини, 4 фоизи эса бунинг ёмон томони йўқлигини айтишган. Институт олимлари ота-оналарни фарзандларига нисбатан эътиборли бўлишлари лозимлигини эътироф этишган.

Шу йилнинг февраль ойида дунё бўйича интернет тармоғидан фойдаланувчилар сони 544,2 миллион кишини ташкил этган. Агар уларнинг 1 фоизини болалар деб ҳисобласак ва бу болаларнинг 1 фоизи юқоридагидек беҳаё сайтларга киради деб тахмин қилсак, 54 минг нафар вояга етмаган ёшларнинг онги турли беҳаё мазмундаги нарсалар билан заҳарланар экан. Бунга видео ва кабелли телевидение, беҳаё журнал ва газеталарни қўшсак, бу рақам янада ошади.

Маълумки, болалар онги ўта таъсирчан бўлади. Улар ҳамма нарсани асл ҳолича қабул қилишади. Турли шаҳвоний суратлар ва тасвирларда ифодаланган ифлос, тубан, инсонийликдан йироқ кўринишларни улар қандай тушунишади? Жинсий муносабат ҳақида деярли тасаввури йўқ ўсмирлар уларни кўргач, "демак, шундай қилиш керак экан" деб ўйлашмайдими? Эҳтимол, фоҳишабозлик, СПИД, турли жинсий касалликларнинг кўпайишида порносайтлар ҳам асосий омиллардан биридир.

Илгари қаровсиз, назоратсиз бўлган болалар кўча-кўйда турли безориларга қўшилиб, жиноятчига айланарди. Ҳозир эса уйида ўз хонасида эрталабдан кечгача интернетни "кавлаб" ўтирадиган болалар ҳам борки, уларнинг қандай нарсаларни кўраётганлиги кўпинча ота-оналарни қизиқтирмайди. Бу ёшлар қизиқиб кўраётган суратлар уларга нафақат руҳан, балки жисмонан ҳам катта зарар келтиради. Чунки шаҳвоний суратларни кўраверib, улар жинсий ожизлик касалига дучор бўлишлари мумкин. Уларга етадиган руҳий-маънавий зарарнинг эса чеки йўқ. Бу зарар нафақат уларга, балки бошқаларга ҳам етади.

Шуни ҳам эътироф этиш керакки, интернет деярли назорат қилиб бўлмайдиган тармоқдир. Ундаги мавжуд ахборотлардан фойдаланишни назорат қилиш ҳам анча мушкул. Лекин бу дегани ҳар ким ундан истаган пайтда истаган нарсасини олиши мумкин, дегани эмас. Ота-оналарнинг эътибори, интернет тармоғига уланган ташкилот ва муассасаларда тегишли назорат ўрнатилиши болалар онги заҳарланишининг олдини олувчи энг яхши воситадир.

"Ҳар яхшининг бир ёмони бор" деганларидек интернет тармоғи энг қулай, тезкор ва арзон ахборот воситаси бўлиш билан биргаликда турли ғаразгўй, шахсларнинг даромад манбаига ҳам айланиб бормоқда. Бундай ифлосликларнинг таъсирига ёшлар тез тушишини ҳисобга олиб, уларни ана шундай ифлосликлардан асраш учун катталар ҳаракат қилишлари лозим. Бундай разилликка қанчалик тез чек қўйилса, ёш авлод маънавий, руҳий ва жисмоний жиҳатдан шунчалик соғлом бўлади. Айнан мана шундай ифлосликлар инсониятни ҳалокат ботқоғига етаклаши ҳеч кимга сир эмас.

Жавоҳирбек ДИЛШОД.

Моҳият

ТЕРРОР САРҲАД БИЛМАЙДИ

ЁХУД УНИНГ «МАЪНАВИЙ» ШАКЛУ ШАМОЙИЛЛАРИ ХУСУСИДА

Жонидан воз кечганлар

Кўр-кўрона эътиқод йўлида бир гуруҳ олимлар ўзларини қурбон қилишга ҳам тайёр эдилар. Яхшиямки, уларнинг мақсади амалга ошмади. Аммо энг хавфли томони шундаки, эътиборсизлик ва лоқайдлик оқибатида бундай фожиа такрорланиши мумкин.

Ибтидо

1984 йилда Секо Асахара исмли шахснинг кичкинагина хонадонида бир неча нафар ёшлар йог машғулотларини ўтказишар ва уларнинг энг катта орзуси бутун дунёни эгаллаш эди. Ўн йилдан сўнг Асахара раҳбарлик қиладиган Аум Синрикё сектаси 6 та мамлакатнинг 40000 нафар кишисини бирлаштирди. Аумнинг таъсири катта шаҳарлардан тортиб тоғ қишлоқларигача, Манхэттендан Боннгача, Австралиядан Россиягача етиб борди.

Татами (кураш гилами) тикувчи камбағалнинг ўғли Асахара кўзи ожизлар пансионида ўсди. Мактабни битиргач, у фолбинлик билан шуғулланди. 1986 йилда у комилликка эришиш мақсадида Ҳимолайга йўл олди.

У ердан қайтиб келганидан сўнг, Секо ўзини гуру(устоз) ва Аум динининг асосчиси деб эълон қилди.

● *Боши ўтган сонларда.*

Миллатнинг энг саралари

Улар Секонинг ёнига ўқиш ва иш жойларини ташлаб келишарди. Бу ёшлар ақлан етук эдилар. Асахара уларнинг энг заиф томонини топиб олганди. Бу ёшларнинг онгида фақат компьютер ва илмдан бошқа нарса йўқ эди. Бу ёшлар хаёлот оламида — фильмлар, мультфильлар, компьютер ўйинлари, киборг одамлар ҳақидаги китоблар таъсирида вояга етишганди. Уларнинг ақли бутун, ҳар қандай илмий топшириқларни кўз очиб-юмгунча бажаришар, лекин уларнинг маънавий-мафкуравий дунёси бўм-бўш эди. Бу ёшларнинг маънавияти, мафкураси, эътиқоди билан уларнинг ота-оналари эмас, Асахара шуғулланди.

Аумнинг иқтидорли аъзолари бу оқимнинг афзалликлари тўғрисида мақолалар ёзишди. Кундан-кунга Япониянинг ёш авлоди Асахаранинг даъватига эргаша бошлади. 1989 йилга келиб гуру ўз атрофига мамлакатнинг энг сара ёшлари: кимёгарлар, биологлар, шифокорлар, компьютер дастурчиларини тўплаган эди.

Улар орасида ген муҳандислиги бўйича тажрибалар ўтказган Киото университети олими Сейиги Ендо, органик кимё мутахассиси, 24 ёшли Масами Цусиа, бир неча ҳафта Япония миллий космик агентлигида ишлаган Фумихидо Жойилар бор эди. Етук астрофизик Хидео Мураи эса Аумнинг асосий олими ва мафкурачисига айланди.

Трантор сайёраси

"Империя йўқолиб кетади. Барча билимлар ва ёлғон тартиб ҳам йўқолади". Секо Асахара шундай дерди. Аммо бу сўзлар фантаст-ёзувчи Айзек Азимовнинг асари қаҳрамони Хари Селдонга тегишли. Селдон махфий жамият тузиб инсониятни сақлаб қолмоқчи бўлади. Романда ёзилишича, коинот марказида 25 миллионта дунёдан иборат империяни бошқарувчи Трантор сайёраси жойлашган. Сайёра кўп қаватли иморатлардан иборат. У ерда табиатдан ҳеч нарса қолмаган. Ҳамма ёқ темир ва бетондан қурилган. Табиатдан қолган ягона нарса шаҳар марказидаги император саройи.

Трантор ва Токиони солиштирган Секо уларнинг ўхшашлигини кўрди. Токио марказида ҳам император саройи жойлашганди. Бу ўхшашликлар Аумнинг бош мафкурачиси Хидео Мураига ҳам таъсир қилди. Хари Селдоннинг мақсади келажакни ўз измига солиш эди. Селдон ўлгач, унинг башоратига кўра, империяда тартибсизликлар юз беради. Тирик қолиш учун унинг махфий жамияти диний оқимга айланади. Шу тарзда бу ерда олим-роҳиблар ҳокимияти пайдо бўлади...

Дилшод АСҚАРОВ.

(Давоми бор).

Ўзбекистон билан Миср Араб Республикаси ўртасида дипломатия алоқалари ўрнатилганининг 10 йиллиги ҳамда Миср инқилобининг 50 йиллиги муносабати билан Мисрнинг Ўзбекистондаги элчихонаси Матбуот шўъбаси "Ўзбекистон-Миср" дўстлик жамияти билан ҳамкорликда Аброр Ҳидоятов номидаги Ўзбек драма театрида мисрлик атоқли адиб ва драматург Тавфиқ Ал-Ҳаким асари асосида яратилган "Ғаройиб оқшом" спектакли намойишини уюштирди.

Мазкур спектакл томошабинларни эртанги кунга умид билан яшашга, тинмай изланишга, орзу-умидларни рўёбга чиқариш йўлида интилишга, охир-оқибат теварак-атрофингда, сен яшаётган жамиятда тинчлик, эзгулик ва хайрли ишлар бардавом бўлишига ҳисса қўшишга даъват қилади.

Суратда мисрлик дипломатлар спектакл томошасига чоғланмоқдалар.

Қисмат

МУЛЛО ОДАМНИНГ ИБРАТИ

"Агар мендан бугунги ғоят мураккаб, таҳликали бир вазиятда ўзимизни, юртимизни ҳимоялаш учун, одамларимизнинг, миллатимиз ва халқимизнинг онгини, тафаккурини ёвуз таъсир ва чалғитишлардан асраш учун нима қилиш керак, бу борадаги энг муҳим вазифа нимадан иборат, деб сўраса, мен, энг аввало, дину диёнатимизни, унинг софлигини асрашимиз зарур, деб айтган бўлур эдим

Кимга қандай туюлмасин, бугун динимизнинг асл моҳиятини асраш, унинг маъно-мазмуни нақадар пок ва эзгу эканини, дин биз учун асрлар давомида ўзлигимизни, миллатимиз, наслимизнинг энг яхши қадриятларини сақлаб қолишда буюк ҳаётбахш куч бўлиб келаётганини такрор ва такрор таъкидлашимиз, бу ҳақиқатни одамлар онгига сингдиришимиз даркор.

Айнан шунинг учун ҳам, бугун биз яна дину диёнатимиз ҳимояси йўлида қатъий туришимиз: "Эй, ватандошлар, биродарлар, динимизни, иймонимизни асрайлик", деб, баланд овоз билан айтишимиз керак". Ушбу пурҳикмат сўзларни Президентимиз Ислом Каримов Олий Мажлиснинг еттинчи сессиясида таъкидлаган эдилар.

Юртбошимиз томонидан ўртага қўйилган ушбу вазифа ўта долзарб ва шарафлидир. Уни амалга оширишда биринчи галда диний арбоб ва ходимларимиз фаол бўлишлари, ибрат кўрсатишлари мақсадга мувофиқдир.

Тилимизда "муллойи боамал" ва "муллойи беамал" деган иборалар бор. Бу бежиз эмас, албатта. Беш қўл баробар бўлмаганидек, диний арбоб ва ходимлар орасида ҳам турфа кишилар борлиги сир эмас. Илмига амал қилган кишини "муллойи боамал" дейилади. Ва аксинча бўлса, "муллойи беамал" деб аталади. Биз ушбу мақоламизда умри бўйи муллойи боамал бўлиб фаолият кўрсатиб ўтган мулла Фозилхўжа домла ҳақидаги хотираларимиздан келиб чиққан ҳолда дин, диний ходим ва диндор деган тушунчаларни баҳоли қудрат шарҳлаб, айрим диний атамалар (имом, имом хатиб, хутба, виждон, инсоф ва шу кабилар)ни тавсифлаб ўтмоқчимиз.

Эллигинчи йилларнинг бошида яна бир бор дин ва диндорлар қаттиқ сиқувга олинди. Кўп уламо ва фузалолар ишсиз қолишди. У пайтларда ҳозирги "Ипподром" бозорига ўхшаш Тошкент бозори Хастимом мавзеидаги эски мозор устида бўларди. Эски Жўва майдонидан то Хастимомгача Заркайнар кўчаси бошдан-оёқ шу бозорга қўшилиб кетиб, сотувчию харидорлар билан эртаю кеч гавжум эди. Билимига яраша қадр-қиммат топмаган Мулла Фозилхўжа домла Заркайнар кўчасининг харсанг ётқазилган йўлкасида, қадимий қайнаманинг шундоқ ёнгинасида тагларига пўстак тўшаб, саёмачилик – атторлик қилардилар, сабаби тирикчилик – айби йўқ. Орадан бироз вақт ўтгач, у киши Ўрта Осиё республикалари ва Қозоғистон мусулмонлари диний назоратига ишга олиндилар. Сўнгра уламолар кенгаши йиғилишида диний назорат раисининг ўринбосарлигига сайландилар, қозилик мартабасига эришдилар.

Ўтган аср эллигинчи йилларининг охирлари эди. Тошкентнинг Кўкча даҳасидаги "Оқилон" деб аталувчи маҳалламизга давримизнинг машҳур уламоларидан бўлмиш мулла Фозилхўжа домла ҳовли-жой қилиб кўчиб келди. Ўша кезлари бу диний арбоб Ўрта Осиё республикалари ва Қозоғистон мусулмонлари диний назоратининг раиси муфтий Зиёвуддинхон ибн Эшон Бобохон ҳазратларининг ноиблари бўлиб хизмат қиларди. У кишига диний унвон – шариат қозиси унвони берилган эди. Оддий халқ – маҳалламиз аҳли мулла Фозилхўжа домлани тўғридан-тўғри "Қози домла" деб атарди. Бу ибора кейинчалик у кишининг расмий номига айланиб кетди, шу ном билан машҳур бўлди.

Мулла Фозилхўжа домла маҳалламиз кўчаларида кўринганларида биз ёш-яланглар юришдан тўхтаб, салом беришга шайланиб, тавозе ила кутиб олардик, табассум барқ уриб турувчи нурли чеҳралари ва дуоларига мушарраф бўлардик. У киши умр кечирган йиллар маҳалламиз учун янада қут-баракали бўлиб, бу дамлар қалбларимизга мангу сақланиб қолган. Ўша йиллари маҳалламизда ёш-ялангларy ёши улуғ кишилар ўртасида биронта ахлоқсизлик, бетавфиқлик, ҳаёсизлик, бетгачопарлик, турли варақа тарқатишдек ғаламислик бўлганини эслай олмаймиз. Бунинг сабабларидан бири маҳалламизда муллойи боамал одам – уламо Фозилхўжа домла яшар, ўз ҳаёти ва фаолияти билан барчага ибрат кўрсатар эди. Қози домладан каттаю кичик – барча ижобий маънода ҳайиқарди. Бундай ҳайиқиш тамоман иззат-ҳурматга асосланган эди.

Мулла Фозилхўжа домла маҳалламизда оддийгина умр кечирганлар, гарчи қурблари етса-да, дабдабали, қўшнининг уйини қуёшдан тўсиб қўядиган ўта баланд иморатлар қурмадилар, гарчи қозилик мартабасига эришган бўлсаларда, муомалада буни сездирмадилар. Шу сабабли ҳам маҳалла аҳли учун ибрат бўлдилар, халқ ичида яшадилар, унинг яхши-ёмон кунида бирга бўлдилар, маҳалладан ажралиб қолмадилар. Шу жиҳатдан ҳам Қози домла барчага ибрат кўрсатдилар. Бундай фазилат бугунги диний ходимларимиз учун ҳам намуна бўлса арзийди.

Бундай дин пешволари дини исломнинг обрўсига обрў келтирар экан. Қози домла бунга тақвоси кучлилиги, дину давлат манфаатини ўз манфаатидан устун қўйиши билан эришди. Масалан, у киши кундалик беш вақт намоз пайтида Шайх Зайниддин бобо жоме масжидида – ўз қавми ҳузурида бўларди, улар билан бирга ибодат қиларди, ҳамиша уларнинг яхши-ёмон кунларида бирга эди. У бой, бу камбағал, униси оддий, буниси амалдор дея одам ажратмасди. Ҳаммага бир мақом билан қарарди. Барчани одам фарзанди – Аллоҳ таолонинг бандаси деб биларди. Жаноза намозини ўқигач, мозорбошига борар, дафн маросимида қатнашарди. Кейин мусибатзадалар билан бирга марҳум ёки марҳуманинг хонадонига ташриф буюриб, Қуръон тиловат қилар, хонадон аҳлига, қавм-қариндошларига ҳамдардлик билдирар эди.

Раҳматли Қози домла масжиднинг молия-хўжалик ишига ҳуда-беҳуда аралашавермас эдилар. Қачон ва қайси маросимга боришларини ўзлари белгиламас эдилар. Бундай юмушлар ва тартибот масжид мутаваллисининг измида эди. Мабодо: "Қози домла, фалончи куни уйимизда шундай маросим ўтказмоқчимиз, Сизни таклиф этиб келдим, илтимос, борсангиз", деб мурожаат қилсангиз, ётиғи билан: "Бўтам, худо хоҳласа албатта борамиз, бироқ мутавалли жанобларига бир йўлиқинг-чи, ўша куни, ўша соатда биз бошқа бирор қавмимизникига мукаллиф қилиниб қўйилмаганмиканмиз? Ҳоли бўлсак, бош устига... Акс ҳолда, узримизни қабул қилғайсиз...", деган жавоб эшитардингиз.

Республикамизда ёт диний оқимларнинг кириб келишига, биринчи галда айрим ёшларнинг уларнинг таъсирига берилиб кетишига айрим имом хатибларнинг "муллойи беамал" бўлишлари ҳам сабаб бўлди. Улар диндорларни ўзларига эргаштира олмай, уларга етакчилик қилолмай қолдилар. Ваҳоланки, имом дегани олдинги сафда турувчи, етакчи деганидир. Сир эмаски, бундан бир неча йил олдин ёт диний оқим вoизлари жамиятимизга суқилиб кириб муайян гуруҳларга ўз таъсирларини ўтказишга ҳаракат қилган эдилар. Афсуски, сўзи билан иши бир бўлмаган, "муллойи беамал" диний ходимлар ҳамон учрайди. Айрим масжидларга бориб ёки телефон қилиб, имомни сўрасангиз, яъни "Қори ака... Ҳожи ака... Домла бормилар?" десангиз, масжид қоровулидан бундай жавоб эшитасиз: "Маросимда бўлсалар керак?". "Қачон келадилар?" "Номаълум". "Намозда бўладиларми?" "Билмадим". "Келмай қолсалар, намозда ким имомликка ўтади?" "Сўфи". "Умуман у кишини қачон учратиб бўларкин?" "Имом хатиб жума кунлари келиб турадилар, шуниси аниқроқ".

Савол-жавобдан кўринадики, айрим жоме масжидларда имом хатиблар учун иш куни фақат жума куни бўлиб қолибди. Бошқа кунлари эса ўзлари расман имом хатиб қилиб тайинланган масжидларида, ўз қавмларининг давраларида, турли маърака маросимлари ва, ҳаттоки, жанозаларида кам бўладилар. Шу ўринда Юртбошимизнинг қуйидаги сўзларини эслатиб ўтиш жоиздир: "Биз муҳтарам руҳонийларимиз, имом хатиблар халқимиз ўртасида динимизнинг асл моҳиятини очиб бериш учун олиб бораётган ишларни яхши биламиз. Лекин **улар дину диёнатимизни асраш учун фақат жума намозларидагина эмас, ҳар куни доимий равишда даъват этсалар, ўйлайманки, бу Яратганимизга ҳам, Унинг бандаларига ҳам мақбул бир иш бўлур эди".**

Юқорида имом атамасига қисқача таъриф бериб ўтдик. Энди **имом хатиб** атамасига қисқача тўхталамиз. Хўш, хатиб дегани нима ўзи? "Ўзбек тилининг изоҳли луғати"да бундай дейиладди: "**Хатиб** – масжидда хутба ўқийдиган, ваъз айтадиган домла, имом, воиз". Хўш, **хутба** нима дегани? У бир неча маъно ва вазифаларни англатиш учун ишлатилади. Жума намози ҳамда Рамазон ҳайити ва Қурбон ҳайитида масжидда имом хатиб томонидан айтиладиган панд-насиҳатлар; ўтмишда қурғоқчилик, очарчиликдан қутилиш, душман устидан ғалаба қозониш ва шу кабилар шарафига ўқилган дуо-ибодат; баъзан давлат бошлиғига соғлиқ тилаб ҳам хутба ўқилган; никоҳ қилиш пайтида имом томонидан ўқиладиган дуо; айрим китоблар бошидаги мақтов-ҳамд қисми ҳам хутба дейилган.

Навоий бобомиз хутбани панд-насиҳат, никоҳ қилиш вақтида имом томонидан ўқиладиган дуоларнинг муқаддимаси, сифат, мақтов, дебоча, китоб муқаддимаси, ваъз маъноларида ишлатганлар; шунингдек, подшоҳнинг ҳукмронлигини эълон қилмоқ маъносида қўллайдилар, масалан, "Лисон ут-тайр" асарида "Хутбаи давлат ўқулди зотиға" дейдилар.

Ҳозирги кунда хутба сўзи тилимизда никоҳ қилиш вақтида имом томонидан ўқиладиган дуо ҳамда расман рухсат этилган жоме масжидларда жума намозлари ва Рамазон ҳайити, Қурбон ҳайити кунларида имом томонидан айтиладиган панд-насиҳатлар маъноларида ишлатилмоқда. Хуллас, **имом хатиб** дегани хутба ўқувчи, ваъз айтувчи, панд-насиҳат қилувчи деганидир.

Имом хатиблик масъулиятли вазифа, нозик иш. Имом хатиб ҳар томонлама бой ва чуқур диний билимлар эгаси бўлиши билан бирга ҳаёти дунё воқеа-ҳодисаларидан яхшигина хабардор бўлиши, дунёвий билимларни ҳам имкони қадар ўзлаштирган бўлиши зарур. Зеро унинг хутбасини – панд-насиҳатларини тингловчи қавм орасида оддий намозхонлардан тортиб етук олимларгача бўлиши мумкин. Имом хатиб ҳар томонлама етук билимдонлигидан ташқари моҳир нотиқ ҳам бўлса нур устига нурдир. Ҳозир республикамизда ана шундай фазилатга эга, камолотга эришган хатиб имомларимиз бор. Лекин улар кам, янги очилган жоме масжидларимизни ҳам назарда тутсак, етук имом хатибларга намозхонларнинг эҳтиёжи ва талаби кучли.

Биз турмушда дуч келган имом хатиблар ва уларнинг ноиблари орасида Қуръони каримдан бир неча сурани ёдлаб олган, Ҳадиси шарифларга бир назар ташлаган, мадраса кўрган ёки кўрмаган, муттасил китоб мутолаа қилиш у ёқда турсин, ҳатто, кундалик матбуотга ҳам назар ташламайдиган, то истиқлолга эришгунимизча бошқа касбларда тирикчилик қилиб келган кишилар ҳам топилади. Улар ўз устларида муттасил ишлаб, қунт билан малакаларини ошира боришлари мақсадга мувофиқдир. Бу – давр талаби, виждоний бурч, инсоф ҳам шуни тақозо этади.

Энди сўз **виждон** ва **инсоф** тушунчалари ҳақида боради. **Виждон** - бу кишининг кундалик фаолияти, қилмиши, феъл-атвори учун оила, жамоат, жамият, Ватан ва давлат олдида маънавий масъулият ҳис этишдир. Шу юксак ахлоқий тушунча шахсни ижобий хатти-ҳаракатларга ундаб ва шунга мойил қилиб, ўз фаолиятига ўзи баҳо беришга олиб келади. Виждонли киши ноҳақ, адолатсиз ишлардан ғазабга келади, буларга қаршилик билдиради; ўз фаолиятининг яхши томонларидан қаноатланиб, хурсанд бўлса, ёмон томонларидан норози бўлиб, руҳан эзилади, яъни виждон азобига учрайди. Виждони бор одамгина виждон азобига учрайди. Виждонсизда виждон азоби нима қилсин, у барибир инсофга келмайди, ундайларнинг баҳридан ўтмоқликдан ўзга чора йўқ!

Инсоф – бу адолат ва виждон амри билан иш тутиш, туйғуси ва қобилияти, ишда, кишиларга муносабатда ҳалоллик, тўғрилик, баробарлик, тенглик, софдиллик ва ҳақиқатни айтишликдир. Ўзгани ўз ўрнига шунингдек, ўзингни ўзганинг ўрнига хаёлан қўйиб кўриш ҳам инсофга киради. Инсоф – бу кишининг муайян жамиятнинг ахлоқ меъёри нуқтаи назаридан ўз хулқ-одобини назорат қилиши ва ахлоқий баҳолашидир. Инсоф-виждонли одамнинг ва маълум жамоанинг жамиятга ёки бошқа кишиларга нисбатан ўз хулқ-атвори учун маънавий жавобгарлик ҳиссидир. Агар киши бирор ишни тўғри бажарса, унда ички қониқиш пайдо бўлади, виждони пок бўлади, атайин нотўғри бажарса, инсофдан чиққан бўлади. Инсоф кишини бирор ишни қилишга ундаса ёки қилишдан бош тортса бунда у қалб амри тарзида бўлади.

Ҳар бир кишининг хоҳ шахсий, хоҳ ижтимоий хулқ-атворида учраган ҳар бир сохталик, ҳар қандай мунофиқликни жамоа инсофсизлик сифатида қаттиқ қоралайди. Хуллас, инсоф – кишининг жамият олдида, теварак-атрофдаги кишилар олдида (имом хатиблар учун эса биринчи навбатда ўзи ишлайдиган масжиднинг қавми олдида) ўз хатти-ҳаракати билан маънавий масъулиятини ҳис этишининг ифодасидир. Имом хатиблар эл орасида юришлари ва эл назарида туришлари туфайли улар ўта виждонли ва ўта инсофли бўлишлари тақозо этилади. Буюк ватандошимиз Абу Бакр Муҳаммад ибн Исмоил ал-Қаффол аш-Шоший бундан 10 ярим аср аввал "Одоб ул-қози" ("Қози одоби") асарини ёзгани бежиз эмас, албатта.

Юқорида айтилганлардан кўринадики, диний ишлардаги нуқсон ва камчиликнинг бош сабаби етарли диний ва дунёвий билимларнинг етишмаслигидир. Яна шуниси ҳам борки, чуқур диний билим эгалари айни пайтда муайян даражада дунёвий билимларни эгаллаганлар. Зотан, мусулмон бўлишликнинг 40 фарзидан бири илм олмоқ ва уни турмушга татбиқ этмоқдир. Бу ҳақда Аллоҳ таолонинг шундай қавли ҳам бор: "Раббингиз инсонга қалам бирлан илм ўргатган зотдир".

Исломда билмаганни "билмайман" дея олиш учун ҳам билим керак, дейилади. Ҳамма иллат сохта билимдонликдан келиб чиқади. Республикамизда мутаассибликнинг пайдо бўлиши билимсизликдан келиб чиқди, десак иллатга тўғри ташхис қўйган бўламиз. Қуръон қироати билан риё қилувчи, Қуръон қироати билан тирикчилик қилувчи ва Қуръон қироати билан мақтанувчи шахслар ҳақида Ҳадиси шарифлар бор. Жумладан, Абу Саъид ал-Худрий (Аллоҳ у кишидан рози бўлсин)дейдиларки: "Мен жаноб Расулуллоҳдан эшитган эдим, бундай деган эрдилар: "Сизларнинг ичингиздан шундай бир қавм чиқурки, улар ўзларининг намозлари бирлан намозларингизни таҳқир қилурлар, рўзалари билан рўзаларингизни таҳқир қилурлар. Қуръон ўқисалар, қироатлари томоқларидан нарига ўтмагай, диндан ўқ камондан отилгандек тез чиқурлар, ўқнинг тиғига қарасалар, овдан нишон йўқ, камонга қарасалар, унда ҳам ҳеч вақо йўқ, ипига қарасалар ҳам, ҳеч нарса йўқ, кейин ўқ отилдими йўқми, шак қила бошлайдилар".

Куфр билан иймон бир маконда, яъни бир тану жонда жам бўлмайди: одам айни бир пайтда ҳам мусулмон ва куфр кетувчи бўлиши мумкин эмас, ёки униси, ёки буниси бўлади. Кимса тилида иймон-эътиқоддан лоф уриб, дилида тасдиқ этмаса, уни **мунофиқ** дейдилар. Дилида иймон келтириб, тилида иқрор этмаса, бундай кишини ҳам мусулмони комил деб бўлмайди. Комил иймон шуки, дил билан тасдиқлаш, тил билан иқрор бўлиш, вужуд билан амал қилиш ҳамда суннатни адо этишдир. Кимсада шу нарсанинг бари бўлмаса, мўминлиги ноқисдир. Аллоҳ таоло иймонни уч нарсадан яратмишдир: биринчиси – нури покидан, иккинчиси – нури зотидан, учинчиси – нури хокидан. Нури пок - ҳақ таоло нуридир, нури зот – Ҳазрат Муҳаммад алайҳиссалом нуридир ва нури хок – Ҳазрат Одам алайҳиссалам нуридир. Барчамизга шундай иймони комиллик насиб этсин, иншооллоҳ!

Иймони комил ёшлигидан яхши таълим-тарбия кўрган, эътиқоди мустаҳкам, тўғри маслак ва мазҳабдаги, тақвоси кучли, ҳамиятли, ор-номусли, шарм-ҳаёли, андишали, виждони пок, инсофли, иродали, фикр-мулоҳазали, жисмонан, руҳан ва ақлан соғлом, ҳаром ила ҳалолни фарқловчи, дид-фаросатли, ватанпарвар ва элпарвар шахслардир.

Яна шу нарсани назардан четда қолдирмаслик зарурки, етук диний арбоб ва ходимларни республикамизнинг барча ҳудудларига баробар тақсимлай бориш лозим. Бу ҳақда жиддий бир ўйлаб кўрилса, диний ташкилотларга етук диний ходимлар билан ёрдам берилса, айни муддао бўларди.

Кўҳна юртимизда азалдан масжидлар руҳоният, маънавият ва маърифат ўчоқлари, файзли масканлар бўлиб келган. Субҳи содиқдан то етти хуфтонгача ҳамиша очиқ бўлган, дарвозалари деярли қулф кўрмаган. Уларда доимо бирор ходим – имом, унинг ноиби, мутавалли, муаззин, талабалар ва шу кабилар ҳозир бўлганлар. Масжидлар қошидаги кутубхона ва қироатхоналар халққа зиё таратган. "Усмон мусҳафи" нинг кўп асрлар давомида Самарқанд масжидларининг бирида сақланиб келганини бир эслайлик! Айтмоқчимизки, расман рухсат этилган масжидларимиз доимо очиқ бўлса, бирор саволига жавоб истаб келган фуқаро ҳожатини чиқарса. Масжидлар қошидаги кутубхона ва қироатхоналар диний ва дунёвий адабиётлар билан муттасил бойитиб борилса, бу борада саховатли кишилар ҳиммат кўрсатсалар, лоақал ўзлари намоз ўқийдиган масжидларни вақтли матбуот нашрларига обуна қилиб қўйсалар. Тома-тома кўл бўлур, яхшилик яхшиликларга йўл очур, дейди доно халқимиз.

Муллойи боамал бўлишликка барчамизни етказсин!

Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ

Санъат

ҚЎШИҚ ЮРАКДА БЎЛАДИ

(Хонанда Тошпўлат Маткаримов қўшиқларини тинглаб)

Оҳангарон водийсининг бир томони чўққилари оппоқ булут бағрига ботган тоғларга, бир томони эса ям-яшил экину дарахтзорлар ястаниб ётган кенгликларга туташиб кетади. Бу ерларнинг ҳавоси тоза, ундан тўйиб-тўйиб нафас олгинг, баъзан дунёнинг дарду ноласидан яширган туйғуларингни кўм-кўк майсалар устига дастурхондек ёзгинг, майин шамоллар билан беозоргина ўйнагинг келади. Шундай кезларда вужудинг сен англамаган ҳисларга асир бўлади, у сени нимадир айтишга, йўқ, куйлашга мажбур этади. Ҳеч бўлмаса тоғу адирларга қараб бор овозинг билан бақиргинг, дил ҳуморини ёзгинг келади.

"Оҳангарон" сўзи темирчилар, ҳунармандлар маъносини англатади. Бу заминда тоғнинг у томонида ҳам, бу томонида ҳам маълуму машҳур бўлган бахшилар, шоирлар кўп бўлган. Улар эл кезиб, давра қуриб бахшиёналар, ўланлар айтишган. Агар чин дилдан тоғнинг сўлим гўшаларига шаффоф сувларига қулоқ тутсангиз ҳануз қадим бахшиёна ва ўланларнинг оҳангини эшитгандай бўласиз...

Манов тоғнинг тўшида
э-эйй, айнам-ов,
Тиллоси мўл тошида
э-эйй, айнам-ов...

Мана бу тошлар қадим ўлан оҳангларига дош беролмай ёрилиб кетган. Эсингиздами, қирғиз халқ эртакларида фақат Соз ва Сўзнинг оҳангидан тошга айланган одамлар ўз ҳолига, одамга айланган тошлар эса харсангларға айланади. Аслида бу эртак эмас, ҳақиқат!

Тоғларнинг сири, сеҳри бор. Шунинг учун улар ўлмайди, чўкмайди, аксинча, йил сайин ўсади. Тоғ одамлари ҳам шунга ўхшайди: овозлари дўриллаган, нигоҳлари ўткир, виқорли, тоғ жилғасидек уринувчан, ёмонликни хуш кўрмайдиган, соддадил...

Тошпўлат Маткаримов ана шу водийнинг беғубор одамлари, виқорли тоғлари ва яшил дарахтлари орасида улғайган. Болалигида тенгқурлари каби кенг яйловларда қўй-сигир боққан, ер чопган, қўйингки, қишлоқ боласига хос нимаики юмуш бўлса ҳаммасини бажарган. Унинг шахсиятига баҳо бермоқчи эмасмиз, бироқ табиатида айнан тоғ одамларига хос феъл-атвор зоҳир. Унинг қўшиқлари ҳам тоғ жилғалари оҳангидай...

Баланд тоғи қурама,
Жилға сойи бурама.
Қийиқ кўзли қизларга,
Ёмон кўзман қарама...

Ҳофизнинг ноласи бировнинг кўнглини оғритмайди, қизғонишлари ҳам. У ўзгалар қалбига самимий туйғулар, оҳанглар йўллайди, кимнидир соғинади, соғинтиради...

Ҳофизнинг овоз имкониятларини ўрганиб, кузатиб юрган таниқли бастакор Анор Назаров бир куни унга халқона оҳангларда қўшиқ ёзмаймизми, деб таклиф қилди. Ҳофиз ҳеч иккиланмай бу таклифга рози бўлди ва тез орада Барот Исроил сўзи билан айтиладиган "Айнамов" қўшиғи дунёга келди.

Ўлан айтсанг,
жўшиб айт-о, айнам-ов,
Сўзни сўзга эшиб
айт-о, айнам-ов.
Телов, Акча,
Оҳангарон —
Сулувларин қўшиб
айт-о, айнам-ов.

Бу қўшиқ кириб бормаган хонадон қолмади ҳисоб. Мухлислари шу даражада кўпайдики, тўйларда, давраларда фақат шу қўшиқни сўрайдиган бўлишди. "Ўландан айт, ўр йигит, ўландан айт" дегувчилар кўп бўлди.

Қайсидир даврада у қўшиқ айтаётганди. Даврага бир маъсума қиз намли нигоҳларини яширганча чиқиб келиб, унга икки энлик хат бериб кетди. Севган ёридан айрилган экан, дарду ҳасрати достон қилгулик. Бу ҳолат ҳофиз юрагини четлаб ўтмади, бевафолардан ранжиди, вафонинг ожизлигидан қайғурди...

Олма отдим отганга,
Юраги тош ботганга.
Дунё бўлсин қоронғу
Ўз ёрини сотганга.

Ҳофиз шундай куйлайди. Халқ уни яхши кунларига шерик қилади, даврalardан жой беради. Анову тоғ ўнгиридаги қишлоқда бир алпкелбат йигитнинг ишқдан қандай ёнганларини, куйганларини кўрди. Улкан тошларни осонгина кўтариб олисларга улоқтирган қўл бир нозик қалбга йўл тополмаса-я, санамжонга етолмаса-я!? Бунинг азоблари аччиқ бўларкан.

Отанг мендан
гадосан деб ор этар,
Кўзларимга кенг
жаҳонни тор этар.
Билмам энди сенга
кимни ёр этар,
Ишқинг дилда армон
бўлди, санамжон.

Бу қўшиқ ҳам эл оғзига тушди. Такрор-такрор айтиладиган бўлди.

Нега ҳар бир нарса ҳофизга тегиб ўтади? Нега у бошқалар сингари бепарво, бедил бўлолмайди. Сабаби аниқ, унинг юраги шунақа. Тоза маъвога ҳар хил ўткинчи ва мағзи пуч нарсалар тез-тез урилаверади, аммо енголмайди. Тоғлар ҳақида гапирган эдик, ўша мусаффо табиат қўйнида бокира ҳис ва туйғуларга тўйинган юрак ҳам ўз мезонларидан чиқолмайдида. Шунисига шукр! Раҳматли Муҳаммад Юсуф Тошпўлат ака ҳақида шундай деган эди: "Яхши қўшиқ покиза кўнгилда туғилади. Кўнгил пок бўлмаса, овозда шира бўлмайди... Қўшиқчи халқига озгина ҳурматим ва муҳаббатим Тошпўлат Маткаримов туфайли уйғонган, десам, ёлғон айтмаган бўламан".

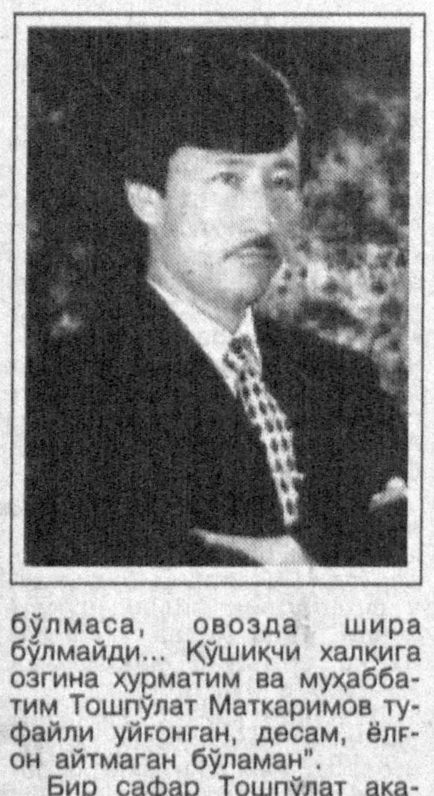

Бир сафар Тошпўлат акани расми билан газетага чиқарадиган бўлдик. Ҳофиз таҳририятимизга рангли фотосуратини юборибди. Суратга жуда яхши тушган, лекин плёнкадаги доғ унинг юзига соя солиб тургандек эди. Биз ундан қайта расмга тушишни сўрадик. У эса бунга кўнмади. Ҳофиз яна шундай расмга тушиши учун ўша пайтдаги ҳолатга қайтиши, ўша ҳолат эса гўёки такрорланмасдек туюларди унга. Унинг самимияти ортиқча ҳаракатларга мойил эмас. Бор мураккаблик шунда эди. Истеъдоднинг сўниб, халқ эътиборидан қолиш ҳадиги кўп санъаткорларни таъқиб қилиб юради. Лекин Тошпўлат ака бундай ҳадиклардан а-анча узоқ, кўнгли хотиржам, сабаби у истеъдодни Аллоҳнинг истаган бандасига ато этиши мумкин бўлган илоҳий неъмат деб билади. Бу неъматдан маҳрум бўлиш ҳам унинг Ўзига боғлиқ. Ҳофизнинг юрагига ҳадик соладигани бошқа нарса — кимгадир қарам, бировнинг ҳиммат-мурувватига зор бўлиб қолиш. Аслида бу ҳам Яратганнинг измида. Тошпўлат акадан нега қўшиқ айтасиз, деб сўраган эдик. У бироз ўйланиб турди-да, шундай деди:

— Нима учун қўшиқ айтишимни тушунтириб беролмайман. Бу юрак амри бўлса керак. Яна шуни биламанки, қўшиқ айтмай яшолмасам керак. Менга ҳеч ким қўшиқ айтишни ўргатмаган. Оиламизда санъаткор бўлмаган, лекин момом менга ўзбек халқ лапарларидан, ўланларидан айтиб берарди. Балки санъатга бўлган иштиёқ шундан туғилгандир, балки ўша пайтлардан бошлаб қўшиқсиз яшолмаслигимни ҳис қила бошлагандирман.

Тошпўлат акага кўпдан бери айтолмай юрган эътирозим бор эди. Ундан яхши қўшиқлар ижро этишини, унча-мунча санъаткорлар эришолмаётган миллий куй ва оҳанг уйғунлигини айта туриб, нега кам айтасиз, бир қўшиқ яратасизу, шу билан йўқолиб қоласиз, бошқа санъаткорларга ўхшаб тез-тез чиқиб турилса бўлмайдими, дедим. Ҳофиз акамиз бироз мулоҳаза қилиб, сўнг гапга тушди: бундан ўн йиллар олдин жуда кўп қўшиқлар яратганман. Лекин уларнинг аксариятидан кўнглим тўлмаган. Қўшиқ санъаткорнинг фарзандидай гап. Яхши фарзанд эл оғзида достон бўлганидай яхши қўшиқ ҳам элнинг мулкига айланади. Шу боис бу ишда сира шошилмаслик керак. Бир ойдами, бир йилдами яратилиб, агар қўшиқ чин юракдан айтилса, ҳеч қачон кўчаларда қолмайди.

Эътирозимдан андек ҳижолат чекдим.

Тошпўлат Маткаримов ижодидаги миллий руҳ ва оҳанг бугун ҳаммани эътиборига тушган. Аслида миллийлик тўғрисида гапирилганда замонавий эстрадани салбий қилиб кўрсатмаслик керак, аксинча замонавий хориж усуналарида миллий куй ва оҳангни қандай жозибали янграшини кўрсата олиш зарур. Ана шундагина миллий эстрадамизни дунёда ҳамма завқланиб эшитадиган бўлади.

Бахтиёр АБДУСАТТОРОВ.

Сарҳисоб

Ҳуқуқий маърифат тарғиботи марказининг ташкил этилганига яқиндагина беш йил бўлди. Айтиш жоизки, у ана шу муддат ичида хийла танилди, амалий ишлари билан ўзини кўрсата билди. Оммавий ахборот воситаларида бот-бот қулоққа чалинаётгани ҳам ҳеч кимга сир эмас. Мухбиримиз Марказ директори, юридик фанлари доктори, профессор Ғ.АБДУМАЖИДОВдан ана шу ҳақда сўради.

МАРКАЗ БЕШГА ТЎЛДИ

— Марказ эришган дастлабки ютуқлардан бири у ўз атрофига етук ҳуқуқшунослар, малакали олимлар, ҳуқуқ-тартибот муассасалари мутахассисларини бирлаштира олганидир.

Биз ташкил топган кунимиздан бошлабоқ аҳоли ўртасида Конституция, Олий Мажлис қабул қилган қонунлар, Президент Фармонлари, сессия материаллари, Вазирлар Маҳкамасининг қарорлари, меъёрий ҳужжатлар тарғиботига алоҳида эътибор қаратаяпмиз. Беш йил ичида биргина Конституциянинг моҳиятини ўрганишга бағишланган 25,5 мингдан зиёд тадбир ўтказилди.

Қишлоқ жойларида "Ер кодекси", "Фермер хўжалиги тўғрисида", "Деҳқон хўжалиги тўғрисида", "Давлат ер кадастри тўғрисида"ги қонунларнинг тарғиботига урғу бердик.

Тадбиркорларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини ҳимоя қилишга қаратилган тадбирларимиз ҳам йўқ эмас. "Диний экстремизм ва терроризмга қарши курашни кучайтиришга қаратилган тадбирлар дастури" ижроси юзасидан кейинги тўрт йил ичида юзга яқин илмий-амалий семинар, кўплаб давра суҳбатлари ўтказилди. Адлия вазирлиги, Республика Олий суди, Республика прокуратураси, Ички ишлар вазирлиги ва жамоат ташкилотлари билан ҳамкорликда Ҳуқуқий маърифат тарғиботи маркази "Инсон ҳуқуқлари ва эркинликлари" (Хоразм вилоятида), "Виждон эркинлиги: муаммолар, изланишлар ва тажриба" (Тошкент шаҳри), "Диний экстремизм, терроризм ва гиёҳвандликнинг жамиятимиз тараққиётига таҳдиди" (Самарқанд вилояти), "Ислом дини ва ёшлар маънавияти" (Қашқадарё вилояти) мавзуларидаги илмий-амалий анжуманлар иштирокчиларда жуда катта таассурот қолдирди.

Биз бу борада асосий эътиборни ўқувчи ёшларга қаратаяпмиз. Шу боис диний экстремизм мавзусидаги давра суҳбатларининг аксарияти умумтаълим мактабларида, олий ва ўрта махсус ўқув юртлари ва маҳаллаларда ўтказилди.

Аҳолининг ҳуқуқий маданиятини юксалтиришга қаратилган ташкилий ишларда жамоат бирлашмалари, ҳуқуқни муҳофаза қилувчи идоралар, илмий муассасалар билан яқин ҳамкорлик ўрнатганмиз. Бизга бу борада Республика "Маънавият ва маърифат" Маркази, "Маҳалла" жамғармаси, "Камолот" ижтимоий ҳаракати, Республика хотин-қизлар ташкилотлари, оммавий ахборот воситалари, телевидение, радио ва бошқа жамоат ташкилотлари ёрдам беришаяпти.

Аҳолининг ҳуқуқий маданиятини ошириш мақсадида янги қонун ва меъёрий ҳужжатларни умумлаштириш, уларга шарҳлар ёзиш, оммабоп ҳуқуқий адабиётлар, ўқув-услубий қўлланмалар ва дарсликлар тайёрлашни мувофиқлаштириш масалалари ҳам назардан четда қолаётгани йўқ. Масалан, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 26 та Фармони, 61 та фармойиши, Вазирлар Маҳкамасининг 187 та қарори ва қонун ҳужжатларига шарҳлар тайёрланди. Марказ "Адолат" нашриёти билан ҳамкорликда 2002 йилда "Тадбиркор ҳуқуқий кутубхонаси"да 20 номда туркум рисолалар чоп этди. Марказ республика вилоят, шаҳар ва туманларда нашр этиладиган газета ва журнал таҳририятлари билан узвий алоқа ўрнатган. Ҳуқуқий мавзудаги мақолалар тайёрлаш ва чоп эттиришда вилоятлардаги минтақавий бўлимларимиз ҳам фаол иштирок этишаяпти. Биргина ўтган йилнинг ўзида Бухоро вилоятида ҳуқуқий мавзудаги тадбирлар сони 8 мингдан ошди. Вилоят адлия бошқармаси, судлар, Фуқаролар ҳолати далолатларини ёзиш бўлимлари ва уларнинг ҳузурида ташкил этилган маърузачи гуруҳ аъзолари томонидан маҳаллалар, қишлоқ фуқаро йиғинлари, ўқув муассасалари, корхона ва ташкилотларда оилаларни мустаҳкамлаш, ёшларни оилавий ҳаётга тайёрлаш юзасидан давра суҳбатлари, мулоқотлар ўтказилди.

Фарғона вилоят минтақавий бўлим ҳуқуқшунослари ҳам тарғибот-ташвиқот ишлари таъсирчанлигини таъминлашга эришаяптилар. Бу ерда Конституцияга оид, Оила кодекси, Соғлом авлод дастури, Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар тўғрисидаги қонунларни ўрганиш бўйича аҳолининг ҳуқуқий маданиятини ошириш мақсадида давра суҳбатлари, учрашувлар, илмий-амалий конференциялар ва тарғибот ойликлари ўтказилиб келинмоқда. "Ўзбекистон Республикаси Конституциясида фуқароларнинг ҳуқуқ ва бурчлари" мавзусидаги ҳуқуқий маърифат ойлиги самарали ўтди.

Бу тадбирлар дарёдан томчи, холос. Ҳали олдимизда катта вазифалар турибди. Вояга етмаган ёшларни Ватанга садоқат, қонунларни ҳурмат қилиш ва итоат этиш, жиноятчиликка қарши курашиш, гиёҳвандлик ва ҳуқуқбузарлик ҳолатларининг олдини олиш каби масалалар ана шулар жумласидандир.

Ҳуқуқий тарғибот узлуксиз давом этадиган жараён. У сарҳад ёки вақт билмайди. Шундай экан, ҳали қилинган ишлардан қилинмаганлари кўп бўлиши шубҳасиз.

Сана

"SANAM" журналининг нашр этила бошлаганига тўрт йил тўлди. Матбуот нашри учун бу сана ўзига хос маъно касб этади. Яъни, журнал ўзбек аёлларининг нашри ўлароқ майдонга чиққан экан, шу қисқа давр ичида ўз олдига қўйган мақсад ва вазифаларига нечоғлик эриша олди? У ўзбек аёлига ҳақиқий маслакдош, ҳамдарду ҳамфикр бўла олдими? Бу борада ютуқлар ёки камчиликлар кўлами қандай? Журнал бош муҳаррири Муборак ТУРОПОВА билан бўлган суҳбатимиз ана шу мавзуда кечди.

САНАМЛАР "SANAM"И

— Аввало, "SANAM" журнали мамлакатимизда олиб борилаётган ислоҳотлар самараси ўлароқ юзага келганини айтиб ўтмоқчиман. Журналимизнинг илк сони 1998 йил 4 июлда нашр этилди. Албатта, нашрнинг биринчи сонини тайёрлаш осон кечгани йўқ. Бир неча хориж матбуот тажрибаларини ўрганиб, уларнинг фаолиятини кузатганимизда, ўзимизда ҳам шундай аёллар нашрига муҳтожлик борлиги аён бўлди. Масалан, баъзи давлатларда 40 дан зиёд аёллар нашри бор. Бир аёлга бир неча нашрлар тўғри келишини-ку айтмаса ҳам бўлади. Тўғри, республикамизда чоп этиладиган аёллар нашри йўқ эмас. Лекин замонавий ўзбек аёлининг онгини, тафаккурини шакллантиришда кўмаклашадиган, унга ҳар томонлама ёрдам берадиган нашр чоп этилса, фойдадан холи бўлмайди-ку. Ана шу мақсадда журналнинг биринчи сонини тайёрлашга киришдик. "Шарқ" нашриёт матбаа акциядорлик концерни ва Тадбиркор аёллар уюшмаси раҳбарияти бизнинг бу борадаги таклифларимизни маъқуллаб, улар муассислигида 9 ой ичида журналнинг илк сони дунё юзини кўрди.

Бошланғич тираж 5 мингта эди. Биз жамоамиз билан тарғибот ишларига киришдик. Баъзан матбуот тарқатиш шохобчаларида бўлиб, сотилмай қолган журналларимизни қайтадан ўрганиб чиқдик. Хато ва камчиликларимизни изладик ва уларни ўз вақтида бартараф этишга ҳаракат қилдик. Энг асосийси чет муаллифларни жалб этдик. Улардан мухлисларимизни қизиқтирадиган мавзулардаги мақолаларни олдик. Шу изланишлар самараси ўлароқ журналнинг адади тез фурсатда ошиб борди. Бир йилдан сўнг журналимиз рангли қиёфа чиқадиган бўлди.

— Ўтган тўрт йил ичида журнал ўз мақсад ва вазифаларига қай даражада эришди?

— "SANAM"нинг эришганларидан эришмаганлари кўпроқ, десам тўғри бўлади. Сабаби ҳали олдимизда қиладиган ишларимиз бисёр. Очиғини айтиш керак, маълум даражада ўқувчиларга эга бўлдик. Иқтисодий аҳволимиз ҳам ёмон эмас, кези келганда тадбиркорлик ва ҳомийлик ишларини бажариб турибмиз. Лекин бу асосийси эмас. Журнал ўз ўқувчисини маънавий баркамол этишда, мустақил фикрини шакллантиришда ва ҳаётда ўз ўрнига эга бўлишга интилишида қандай ёрдам бера олди, деган савол бугунги фаолиятимизнинг асосини ташкил этади. Барча саъй-ҳаракатларимиз мана шу йўналишга қаратилган. Айтиш мумкинки, таҳририятга нажот истаб келаётган аёлларга баҳолиқудрат ўз ёрдамимизни, маслаҳатимизни аямаяпмиз. Бир нечта аёлларимизнинг муаммолари бевосита таҳририят кўмагида ҳал этилди. Улар ҳанузгача ўз миннатдорчиликларини билдириб туришади. Яна бир муаммо — аёлларнинг ҳуқуқий маданиятини ошириш масаласидир. Журналимизда "Истиқлол ва аёл" рукни остида ҳуқуқшунослар билан тез-тез суҳбатлар уюштириб турамиз. Бу суҳбатларда аёлнинг оилада, турмушда ва жамиятдаги ўрни, ҳуқуқ ва мажбуриятлари хусусида зарур маслаҳатлар, фикр ва мулоҳазалар ўртага ташланди. Мен ўйлайманки, буларнинг барчаси зукко ўқувчиларимизни бефарқ қолдирмайди. Баъзи хонадонларда бўлиб турадиган оилавий можаролар - эр ва хотин, қайнона ва келин муносабатларига илиқлик киритиш борасида ҳам мутахассислар кўмагида зарур тавсия ҳамда маслаҳатларимизни бериб бораяпмиз.

— Хорижда нашр этиладиган журналларда ўзбек аёлининг, умуман миллатимизнинг менталитетига мос келмайдиган жиҳатларни кўп кузатганман. Бу табиий, албатта. Уларнинг баъзилари юртимиз бозорларида ошкора сотилади. Лекин ўзбек аёлига мўлжалланган журналлардаги миллийликни қандай тушунасиз?

— Биз дастлабки сонларимизда шаклга эътибор бериб, хорижий аёлларнинг расмини бергандик. Аммо ўқувчиларимиз бунга эътироз билдиришди. Улар кўпроқ миллий мазмун ва либосдаги аёлларимизнинг расмларини беришни сўрашди. Шунинг ўзиёқ эътиқодли ўқувчининг диди ва дунёқарашини белгилаб беради. Бироқ, истайсизми-йўқми, журнални чиройли қиёфа касб этишида расмларнинг аҳамияти катта. Шу боис уларга эҳтиёжимиз чексиз. Очиғи, расмлар борасида анча тажрибасизмиз. Баъзан зарур расмларни олишда қизларимиздаги тортинчоқлик халақит қиладими ёки тажрибасизлик, ёки бўлмаса суратчиларнинг маҳорати етишмайдими, хуллас бу ҳали анча меҳнат ва вақт талаб қилади.

Мазмун жиҳатидан журналимизнинг тўла миллий, бироқ дунё тараққиётига мос келадиган андозалар билан бойитишга ҳаракат қиляпмиз. Фақат миллийлик деб дунё тажрибасини инкор қилиш керак эмас. Европа журналларида бизнес-шоуга катта эътибор берилади. Бизда эса аксинча. "Бекнинг дил дафтари" рукнини очганмиз, унда эркакларнинг аёллар ҳақида, тўй-маъракада, оилада ва ҳаётдаги иштироки ҳақидаги фикрлари баён этилади. Бу ҳам миллийликнинг бир кўриниши. Аммо бу бизнинг саъй-ҳаракатларимиз, газетанинг мазмуни ва шаклига ҳақиқий баҳони ўқувчи беради.

— Келгусидаги режалар ҳақида гапириб берсангиз?

—Ўзбекистон телевидениесида "SANAM" кўрсатувини ташкил этишни режалаштирганмиз. Кўрсатув тадбиркор аёлларимиз фаолиятига, оиладаги уй бекалари ҳаётига ва қизларимизга бағишланади. Қадимдан оналаримиз тадбиркор бўлишган. Уларнинг тарихий кўринишларини ёритишга ҳаракат қиламиз. Тадбиркорлик йўналишидаги "FASON" ўқув марказимиз бор. Марказда дастлаб уч нафар аъзомиз бор эди. Ҳозир уларнинг сони олтмишдан ошиб кетган. Мақсадимиз "FASON" ўқув маркази фаолиятини янада кенгайтириш. Марказ қошида газета чиқарсак, деган ниятмиз ҳам йўқ эмас. Қолаверса, аёлларимизнинг севимли нашрига айланаётган "SANAM" журналини ҳар ойда икки марта чоп этиш фикри йўқ эмас. Бу ҳам мухлислар таклифи.

—Хайрли ишларингизга биз "Ҳуррият"чилар ҳам тилакдошмиз.

Дилором Одилхўжаева суҳбатлашди.

Имтиҳон

«ҲУРРИЯТ»ГА БИР САВОЛ

Бугундан бошлаб ана шундай рукн очишга қарор қилдик. Унда фақат газетхонлар иштирок этишади. Бу савол ҳам, жавоб ҳам газетхондан деганидир. "Ҳуррият" эса ўртада воситачилик қилади, холос. Тўғри жавоб йўллаган "Ҳуррият" мухлисларини "Ҳуррият"нинг махсус совғалари кутмоқда. Телефонларимиз: **144-25-06, 41-52-72**

Илк саволни "Ҳуррият"нинг мухлисларидан бири, Олмалиқ шаҳридан, ўқитувчи Ҳамроқул НАЗАРОВ йўллаган.

Янги Зеландияда папуаслар қабиласи ўрмон дарахтларини кесиб, маълум муддатга сувга ташлаб қўйишади. Сўнг уни қуритиб, ёқишади. Ҳосил бўлган кулни истеъмол қилишади ёки овқатга қўшиб ейишади. Бунга сабаб нима?

"Ҳуррият" газетаси жамоаси самарқандлик зукко муштарийимиз, зуллисонайн шоир
ХИШРАВИЙни
таваллуд айёми билан чин юракдан муборакбод этади. Муқаддас Ватан чиройидан туғилган илҳомдан қалбингиз шод, шеър завқидан кўнглингиз доим обод бўлаверсин!

Ўзбекистон Оммавий ахборот воситаларини демократиялаштириш ва қўллаб-қувватлаш жамғармаси жамғарманинг Жиззах вилояти бўлими раиси ўринбосари Абдукарим ШАРИПОВга онаси

ШАРИФА ая

вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Ўзингни англаб ет!
Mustaqil gazeta HURRIYAT

Муассис: Ўзбекистон Оммавий ахборот воситаларини демократиялаштириш ва қўллаб-қувватлаш жамғармаси

Бош муҳаррир — Амирқул КАРИМОВ

Таҳрир ҳайъати: Турсунали АКБАРОВ (махсус мухбир), Хуршид ДЎСТМУҲАММАД, Азамат ЗИЁ, Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Наим КАРИМОВ, Норали ОЧИЛОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Исмат ХУДОЁРОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Озод ШАРАФИДДИНОВ, Раҳмон ҚЎЧҚОР

Газета Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасида 165-рақам билан рўйхатга олинган. Бичими А-2.

Таҳририят манзили: Тошкент шаҳри, Навоий кўчаси, 16-уй. Телефон: 144-25-06, 41-52-72.

Индекс:
Якка обуначилар учун — 233 Ташкилотлар учун — 234

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида босилди. Манзил: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй.

Навбатчи муҳаррир: Турсунали АКБАРОВ

Топшириш вақти — 21.00
Топширилди — 20.00
Буюртма — Г - 573

Муаллиф фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқланиши мумкин. Таҳририятга юборилган мактуб ва мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.

Hurriyat kompyuter markazida Jamshed Tog'aev tomonidan sahifalandi.